

Толас Радзімы

№ 14
(2572)

9 красавіка 1998 г.
Выдаецца з 1955 г.

Цана 1500 рублёў.

«МІС БЕЛАРУСЬ-98»

У Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Рэспублікі Беларусь прайшоў першы нацыянальны конкурс «Міс Беларусь-98». У ім прынялі ўдзел 20 дзяўчат з усіх абласцей нашай рэспублікі. Усе яны — студэнткі першай Нацыянальнай школы прыгажосці, якая працуе ў дзяржаўным харэаграфічным каледжы.

НА ЗДЫМКУ: Святлана КРУК стала «Міс Беларусь-98». Фота Віктара ТАЛОЧКІ.

НА СКРЫЖАВАННІ ЛЁСАЎ

ДАЛАН АБ БЕЛАРУСАХ

Далан (адчайны, бесшабашны) — гэта псеўданім народнага пісьменніка Рэспублікі Саха (Якуціі) Васіля Якаўлева (1.IV-28—27.XI.96). Нарадзіўся ён у Чуранчынскім раёне Якуціі. Будучы студэнтам IV курса гістарычнага факультэта ЯДУ, 8 красавіка 1952 года быў арыштаваны органамі НКУС па так званай «справе Башарына». Пасля вызвалення з ГУЛАГА працяглы час працаваў чорнарабочым, а пазней галоўным рэдактарам часопіса «Чалбон». У 1979 годзе быў прыняты ў Саюз пісьменнікаў ССССР, ён лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Саха, абраны правадзейным сябрам Акадэміі духоўнасці Рэспублікі Саха, аўтар гістарычных раманаў «Глухі Вілюй» і «Тыгын Дархан», шэрагу аўтабіяграфічных твораў, дзе апісваў, між іншым, і свае сустрэчы з беларусамі, якія, пэўна, будуць цікавымі і беларускаму чытачу.

УНУТРАННЯЯ ТУРМА

Унутраныя турмы — не агульныя турмы для зняволеных, а як бы дадатковыя — пэўна меліся ў кожным горадзе пры органах МДБ. Якуцк не быў выключэннем з правілаў. Гаварылі мне, што нібыта пасля смерці Сталіна і суда над Берыяй гэта турма па патрабаванню былых рэпрэсіраваных была спалена, а пажарышча знішчана бульдозерамі. Бог яго ведае. А можа, проста гас-

падару ўнутранай турмы, які «захварэў» пры Хрушчове і які ўзначальваў усяго толькі аддзел Савета Міністраў, не па рангу было мець такія ўстановы. Зараз на гэтым месцы стаіць ці то склад, ці то гараж нейкага прадпрыемства...

Трэба было захаваць унутраную турму горада Якуцка, ператварыць яе ў музей, каб усе ведалі, дзе і хто сядзеў, пакутаваў, паміраў, як і хто катаваў, дапытваў, забіваў, каб яно не паўтарылася.

Не ведаю, калі была пабудавана ўнутраная турма. Гэтага нізкага непрыкметнага будынка не бачна было з-за высокага плота. Ён быццам стараўся як мага менш кідацца ў вочы, каб тыя, хто праходзіў міма, не маглі нават западозрыць, што за гэтымі сценамі робіцца нешта кепскае. Хаваўся ён у самым цэнтры горада, як страшная хвароба, якая спакваля раз'ядае арганізм і тоіцца да пары да часу. Нягледзячы на сваю вонкавую нязграбнасць, унутраная турма была на рэдкасць умяшчальнай. Камер было каля пяцідзiesiąці, але ў іх пакутавала мноства людзей. Акенцы былі забіты жалезнымі кратамі і аснашчаны звонку аканіцамі — «наморднікамі», каб зняволеныя не маглі бачыць, што адбываецца па той бок, у двары, на вуліцы. Доўгі калідор быў засцелены мяккай дарожкай, што з'ядала крокі наглядчыкаў, якія падкрадваліся да дзвярэй і заглядвалі ў «вочка». Галоўная задача тых, хто наглядаў, зводзілася да таго, каб не даваць спаць знясіленым ад бяссонніцы вязням. Неслухаў каралі карцарам. Нары ў камерах былі пазбаваны намертва, каб іх нельга было зламаць, і папрыкручаны да сценаў. Дзверы абабіты жалезам. Праз «кармушку» падавалі суп з фасолі, прасяную кашу, чорны хлеб. У турме дазвалялі размаўляць толькі шэптам. У ёй усё прыгнэ-тала чалавечы дух.

(Заканчэнне на 5-й стар.).

РЭФОРМА ПЕНСІЙНАГА ЗАБЕСПЯЧЭННЯ

СТАРАСЦЬ НЕ РАДАСЦЬ

Вынікі эканамічных рэформ апошніх гадоў адбіліся, у першую чаргу, на ўзроўні жыцця больш чым 2,5 мільёна беларускіх пенсіянераў. Нядаўна распрацаваная рэформа пенсійнага забеспячэння заклікана дапамагчы выправіць гэтае становішча.

Сёння праграмамі пенсійнага забеспячэння ахоплены каля 26 працэнтаў насельніцтва краіны. Акрамя таго, сістэма пенсійнага забеспячэння закранае жыццёва важныя інтарэсы таксама і тых, хто, удзельнічаючы ў яе фінансаванні, «зарабляе» сабе будучую пенсію.

Нягледзячы на ўзрастаючыя расходы на выплату пенсій з Фонду сацыяльнай абароны, стан пенсійнага забеспячэння ўяўляе сабой адну з найскладанейшых і найважнейшых сацыяльна-эканамічных праблем. Каля 80 працэнтаў страхавых узносаў, устаноўленых для пераважнай колькасці наймальнікаў на ўзроўні 35 працэнтаў фонду аплаты працы, накіроўваецца сёння непасрэдна на пенсійнае забеспячэнне. Аднак гэтых сродкаў, а таксама адлічэнняў працуючых у памеры аднаго працэнта заробтку яўна недастаткова для выплаты пенсій у памерах, якія б задавальнялі мінімальныя патрэбы пажылога чалавека, хаця ў рэспубліцы перыядычна павышаюцца памеры пенсій (у мінулым годзе — 8 разоў, у 1998 годзе — двойчы), пытанне аб узроўні пенсійнага забеспячэння па-ранейшаму застаецца праблемным.

Пенсійная сістэма ў Рэспубліцы Беларусь, як і ў большасці краін свету, дзейнічае на размеркавальнай аснове. Гэта азначае, што сабраныя страхавыя ўзносы, якія плаціць работадаўцы і грамадзяне, расходуюцца на выплату бягучых пенсій у даны адрэзак часу. У сваю чаргу, аб'ём бягучых страхавых паступленняў, якія накіроўваюцца на фінансаванне выплаты пенсій, залежыць, па-першае, ад узроўню зароботнай платы занятых у эканоміцы, па-другое, ад колькасці занятых у эканоміцы і, па-трэцяе, ад тарыфу страхавых узносаў.

Менавіта нізкі ўзровень аплаты працы сёння працуючых непазбежна прыводзіць да такога ж нізкага ўзроўню пенсійнага забеспячэння, бо асноўным фактарам, які вызначае магчымасці фонду сацыяльнай абароны насельніцтва для фінансавання расходаў на выплату пенсій, з'яўляецца фонд зароботнай платы прадпрыемстваў і іншых суб'ектаў гаспадарання.

(Заканчэнне на 3-й стар.).

АНДРЭЙ ТАКІНДАНГ — ПАЭТ, МАСТАК І ШЧЫРЫ ЧАЛАВЕК

БЕЗ ШЧАСЦЯ ЖЫЦЦЯ НЯМА

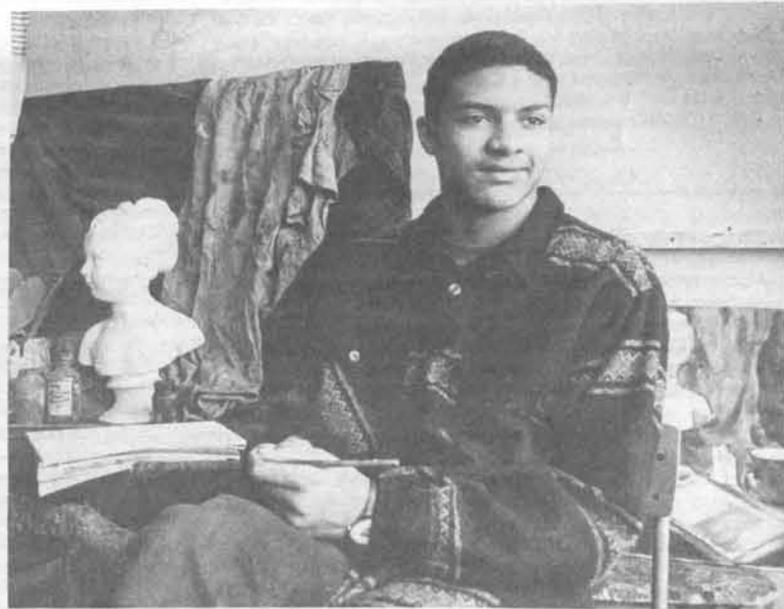
Андрэй Такінданг — Асоба, хаця мае толькі 15 гадоў ад нараджэння. Ён паэт і мастак, і не толькі таму што мае здольнасці да паэзіі і малявання. У яго ёсць свой погляд на свет, на жыццё і ўласнае стаўленне да таго, што наўкола.

Такое шчасце — жыццё-калеца. Але без шчасця жыцця няма. Вялікі розум — гэта добра. А лепш яшчэ й вялікая душа. Маці Андрэя — беларуска, бацька — афрыканец. У захапленні ад та-

ленавітага хлопчыка «Настаўніцкая газета» пісала, што Андрэй — грамадзянін Беларусі па сваім светапоглядзе, мове, адданасці, грамадзянін па спадчыне, якую адчуў той кропелькай крэўнасці, што ўвабрала афрыканскі агонь і славянскую задумнасць.

Андрэй вучыцца ў Мастацкім ліцэі імя Ахрэмчыка. У яго там многа сяброў, пра якіх ён адгукаецца

(Заканчэнне на 8-й стар.).

(Заканчэнне на 5-й стар.).

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

ЮБІЛЕЙ

ПРАДСТАЎЛЯЦЬ
БЕЛАРУСЬ У СВЕЦЕ

Сорак гадоў таму, 28 сакавіка 1958 года, пры Арганізацыі Аб'яднаных Нацый было заснавана Пастаяннае прадстаўніцтва Беларусі. БССР стаяла ля вытокаў стварэння ААН. Падпісаўшы разам з пяцідзяткаю іншымі дзяржавамі свету Статут гэтай міжнароднай арганізацыі, яна стала адным з першых яе членаў.

За чатыры мінулыя дзесяцігоддзі Беларусь стала членам шэрагу спецыялізаваных устаноў ААН: ЮНЕСКА, Міжнароднай арганізацыі працы, Сусветнага паштовага саюза, Сусветнай арганізацыі аховы здароўя, Міжнароднага валютнага фонду і іншых. Дэлегацыя нашай краіны прымалі актыўны ўдзел у рабоце пяцідзяткі дзяржаў Генеральнай Асамблеі ААН і многіх розных міжнародных канферэнцый і нарад.

Цяпер беларускае прадстаўніцтва пры ААН галоўным у сваёй рабоце лічыць развіццё найважнейшых ініцыятыў, якія адлюстроўваюць нацыянальныя інтарэсы рэспублікі, і замацаванне іх у афіцыйных дакументах і рашэннях ААН.

НАМ РЭКАМЕНДУЮЦЬ

ВІЗИТ ПРЭЗІДЭНТА ІКАО

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка 31 сакавіка сустрэўся з прэзідэнтам Савета Міжнароднай арганізацыі грамадзянскай авіяцыі (ІКАО) Асадам Катайт. Кіраўнік нашай дзяржавы адзначыў, што поўнацэннае падтрымлівае дамоўленасці, дасягнутыя ў працэсе перагавораў пана Катайта з беларускім урадам і кіраўніцтвам Дзяржаўнага камітэта па авіяцыі, а таксама прапанову аб уваходжанні Беларусі ў Савет ІКАО.

«Я разглядаю ваш візіт як фактар умацавання і павышэння аўтарытэту нашай грамадзянскай авіяцыі. Беларусь актыўна супрацоўнічае з ІКАО, і мы будзем рабіць усё, каб гэта супрацоўніцтва было эфектыўным», — адзначыў Аляксандр Лукашэнка. Міжнародная арганізацыя грамадзянскай авіяцыі з'яўляецца спецыялізаваным агенцтвам ААН і займаецца ў асноўным разглядам праблем, звязаных з бяспякай палётаў. Ёю ўстаноўлены стандарты бяспекі, строга прытрымліваюцца якіх абавязалася і наша краіна.

Як паведаміў журналістам пан Асад Катайт, у ходзе гутаркі кіраўнік беларускай дзяржавы запэўніў яго ў тым, што прыме ўсе неабходныя меры для ўкаранення новых навігацыйных тэхналогій, рэкамендаваных ІКАО. Размова ідзе аб выкарыстанні спадарожнікавых сістэм для кіравання паветраным транспартным патокам. Пры гэтым пілотам не трэба звязвацца з зямлёй для атрымання ўказанняў ад дыспетчараў, бо ўсю неабходную інфармацыю ў палёце яны атрымліваюць са спадарожніка на ўстаноўлены на борце самалёта камп'ютэр.

НАВАСЁЛЫ «АМЕРЫКАНСКАГА» ДОМА

У прыгранічным Гродне заселены «амерыканскі» жылы дом, які прызначаны для сямей расійскіх ваеннаслужачых, што пажадалі застацца жыць у Беларусі. Раней яны служылі ў ракетных войсках стратэгічнага прызначэння, а пасля іх вываду ў Расію альбо прадоўжылі службу ў беларускай арміі, альбо сталі працаваць на грамадзянскіх прадпрыемствах.

Звыш 50 сямей атрымалі кватэры ў гэтым доме, астатнія прадастаўлены афіцэрам і прапаршчыкам мясцовага гарнізона.

За сродкі замежных дзяржаў сіламі мясцовых і замежных будаўнікоў на Гродзеншчыне пабудавана таксама тры буйныя жылныя гарадкі з інфраструктурай, прызначаныя для сямей былых савецкіх ваеннаслужачых, выведзеных з Германіі. Размешчаны яны ў Слоніме, Лідзе і гарадскім пасёлку Рось Ваўкавыскага раёна.

НА ЗДЫМКУ: новы дом для ваеннаслужачых у Гродне.

ГРАМАДСКАЯ ДУМКА

ВАША СТАЎЛЕННЕ ДА БНР

Інстытут сацыяльна-палітычных даследаванняў пры Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь 25 сакавіка правёў аператыўнае апытанне 500 жыхароў горада Мінска на тэму: «Вашы адносіны да 80-й гадавіны стварэння БНР». Вось некаторыя даныя гэтага апытання.

На пытанне: «Ці ведаеце вы пра тое, што ў 1918 годзе нейкі час існавала Беларуска-Літоўская Народная Рэспубліка?», «так» — адказалі 74 працэнты апытаных, «не» — 26 працэнтаў. На пытанне: «Ці лічыце вы стварэнне БНР значнай вяхой у развіцці беларускай дзяржаўнасці?», станоўча адказалі 28 працэнтаў апытаных, адмоўна — 41 працэнт, не змаглі адказаць — 31 працэнт.

«Як, на вашу думку, павінна дзяржава адносіцца да гэтай падзеі?» Аўтарамі апытання былі прапанаваны чатыры варыянты адказу: «замоўчываць» параілі 8 працэнтаў апытаных, «паставіцца нейтральна» — 28 працэнтаў, «аднесціся

станоўча» — 32 працэнты, «падтрымаць на дзяржаўным узроўні» — 12 працэнтаў, не змаглі адказаць — 20 працэнтаў.

Даныя праведзенага апытання, у параўнанні з папярэднімі, сведчаць аб тым, што ідэя беларускай дзяржаўнасці знаходзіць усё больш шырокую падтрымку сярод насельніцтва Мінска. У той жа час можна гаварыць, што адносіны мінчан да факту ўтварэння ў 1918 годзе БНР нейтральныя з элементамі станоўчага. Значыць, насельніцтва дапускае магчымаць выкарыстання гэтай даты органамі ўлады ў інтарэсах сучаснай беларускай дзяржавы.

МАЗЫРСКІ ДЗІЦЯЧЫ ДОМ

У Мазырскім дзіцячым доме раней жылі дзеткі з парушэннем слыху і мовы. У апошнія гады з павелічэннем дзяцей-сірот пры жывых бацьках тут знаходзяцца дом сотні дзяцей з усёй Гомельскай вобласці. Па-мацярынку ставяцца да іх выхавальніцы. Адна з іх Вера Чайкоўская, якая ўсю сябе аддае гэтым абяздоленым дзецям.

НА ЗДЫМКУ: «Мама, адгадай!»

«У нашага Саюза яшчэ няма праблем і цяжкасцяў. Але цяпер мы можам з поўнай адказнасцю сказаць: «Саюз Беларусі і Расіі адбыўся!»

Пабудаваны на непахісных прынцыпах узаемнай паваргі і роўнасці, ён нясе нашым народам канкрэтныя дабрабыты не ў перспектыве, а ўжо сёння.

І ў Расіі, і ў Беларусі людзі адчулі несумненную карысць узгодненай эканамічнай палітыкі, супрацоўніцтва, якое набірае сілу на рэгіянальным узроўні.

Забеспячэнне расійскім і беларускім грамадзянам роўных правоў і магчымасцяў, у тым ліку ў такіх важных галінах, як працаўладкаванне, аплата працы, ахова здароўя і адукацыя; стварэнне адзінай нарматыўна-прававой базы; актывізацыя двухбаковых гуманітарных, навукова-тэхнічных і інфармацыйных сувязяў — вось далёка не поўны пералік таго, што ўжо рэальна прынес Саюз расійскаму і беларускаму народам. А патэнцыял нашага аб'яднання знаходзіцца толькі ў пачатковай стадыі сваёй рэалізацыі!

Саюз Беларусі і Расіі з самага пачатку нікому не пагражаў. Не пагражае і цяпер. Мы за роўнасць і справядлівы ўлік інтарэсаў усіх краін і народаў і не прымаем сілавых метадаў вырашэння міжнародных праблем. Ніколі не згодзімся мы і з узчамленнем правоў нашых суайчыннікаў у іншых краінах. Гэта недапушчальна на парозе трэцяга тысячагоддзя».

(Са звароту старшыні Вышэйшага Савета Саюза Беларусі і Расіі, Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А. ЛУКАШЭНКІ да народаў дзяржаў — удзельніц Саюза Беларусі і Расіі).

ПАМЯЦЬ

ВЯРТАННЕ З НЕБЫЦЦЯ

У Мінску адбылася рэспубліканская канферэнцыя па ўвечаванні памяці абаронцаў Айчыны і ахвяр вайны.

Дзве сусветныя вайны ў гэтым стагоддзі пракаціліся па тэрыторыі Беларусі. Ад апошняй засталася больш чатырох тысяч пахаванняў, у якіх знаходзяцца амаль 1 мільён 300 тысяч чалавек. Але, як заўважыў у сваім выступленні на канферэнцыі намеснік міністра абароны генерал-лейтанант Міхаіл Казлоў, імёны толькі пятай часткі з іх вядомыя.

У Беларусі вядзецца вялікая пошукавая работа. Мы супрацоўнічаем з архівамі Расіі, Германіі. Нядаўна з Германіі было перададзена некалькі дзесяткаў тамоў спісаў савецкіх людзей, якія загінулі ў час вайны на нямецкай тэрыторыі. Гэта дазволіць вярнуць з небыцця імёны звыш 360 тысяч чалавек.

УЗЫХОДЖАННЕ

НА ШЛЯХУ
ДА ВЯРШЫНІ СВЕТУ

Беларускі флаг устаноўлены на вяршыні Эльбруса. Гэта ўзыходжанне — усяго толькі трэніровачны этап нашых альпіністаў перад плануемай першай у гісторыі сумеснай кітайска-беларускай экспедыцыяй на самую высокую вяршыню свету — Джамалунгму. Мяркуемае ўзыходжанне будзе прымеркавана да 55-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і 50-годдзя ўтварэння Кітайскай Народнай Рэспублікі. Намечана яно на сакавік 1999 года.

САДРУЖНАСЦЬ

БЕЛАРУСКА-
КІТАЙСКІ АЎТАМАБІЛЬ

Урачыстае адкрыццё сумеснага беларуска-кітайскага прадпрыемства «Волат» — «Саньцзян» адбылося ў адміністрацыйным цэнтры Ухань Кітайскай Народнай Рэспублікі. Як паведаміў генеральны дырэктар Мінскага завода колавых цягачоў Аляксандр Волкаў, сумесна з кітайскай кампаніяй у бліжэйшы час разгорнецца выпуск спецыяльных аўтамабіляў грузавымі мадыфікацыямі 50 тон, прызначаных для работы ў цяжкапраходных раёнах нафта- і газавой прамысловы. Беларускі бок будзе пастаўляць на зборку каля 25 працэнтаў ад агульнага аб'ёму камплектуючых. Сумесная вытворчасць разлічана на выпуск 300 аўтамабіляў у год.

АДУСЮЛЬ ПАКРЫСЕ

2 КРАСАВІКА — свята: Дзень яднання народаў Беларусі і Расіі. У Маскве ў мерапрыемствах, прысвечаных Дню яднання, прыняла ўдзел беларуская дэлегацыя на чале з віцэ-прэм'ерам Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь Уладзімірам Зямяталіным.

МІНСКІ гарвыканком не даў дазвол на правядзенне масавай акцыі з нагоды 2 красавіка — Дня яднання народаў Беларусі і Расіі. Ініцыятарамі акцыі выступілі Беларускі народны фронт і Беларуска-сацыял-дэмакратычная партыя (Народная грамада).

АМАЛЬ 600 абразоў і іншых культурных каштоўнасцей, украдзеных у Беларусі, пакуль знаходзяцца ў вышуку. Супрацоўнікі крмінальнага вышуку не трацяць надзеі многія з іх знайсці. І самі, і з дапамогай сваіх замежных калегаў.

МІНІСТЭРСТВА прыродных рэсурсаў і аховы акалячага асяроддзя Беларусі выдала загад: забараніць з 15 сакавіка да 15 ліпеня 1998 года лоўлю, прамысловую і аматарскую, рака даўгапалага на рыбагаспадарчых вадаёмах рэспублікі. Робіцца гэта дзеля захавання папуляцыі рака.

БЕЛАРУСКАЯ экалагічная партыя аб'явіла аб самароспуску з 1 лістапада гэтага года. Яна мае намер зліцца з Беларускай партыяй зялёных. І тады мы атрымаем Беларуска-экалагічную партыю зялёных.

ПАЛІТВЫКАНКОМ Аграрнай партыі заявіў, што не прымае пазіцыі былога свайго лідэра Сямёна Шарэцкага, і выказаўся за пазбаўленне яго паўнамоцтваў прадстаўляць партыю ў якіх-небудзь структурах. Палітвыканком лічыць, што цяперашні курс кіраўніцтва Беларусі супадае з праграмнымі ўстаноўкамі Аграрнай партыі па ключавых праблемах.

ЗАЛАТОГА, двух сярэбраных і трох бронзавых медалёў удастоена прадукцыя размешчанага ў Магілёўскім раёне завода «Вялейская крыніца» на міжнароднай выставе «Піўны аўкцыён-98» у Санкт-Пецярбургу. Строгая экспертная камісія прысудзіла прэстыжныя ўзнагароды адпаведна безалкагольным напіткам «Зялёны яблык», «Шыпшына», «Апельсін», «Тонік», «Кола-вішня» і «Кола-дыня».

ВУЧОНЫ савет Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя М. Танка прысудзіў званне ганаровага доктара Вальтэру Віту, дырэктару Інстытута славістыкі Патсдамскага ўніверсітэта Германіі. Такі гонар замежнаму вучонаму аказаны за падрыхтоўку спецыялістаў вышэйшай філапагічнай кваліфікацыі і вялікую навукова-педагагічную працу.

Другі па ліку крыты харчовы рынак адкрыўся ў Віцебску. Размясціўся ён у адным з новых густанаселеных мікрараёнаў абласнога цэнтру. У гандлёвай зале, якая займае звыш 1 000 квадратных метраў, ёсць усё: мяса і птушка, рыба і гародніна, малако і фрукты.

ЁСЦЬ ПРАПАНОВЫ

ДЗЕ БЫЦЬ

«НУЛЯВОМУ КІЛАМЕТРУ»?

Цалкам магчыма, што ў Мінску хутка з'явіцца яшчэ адна своеасабліва выдатная мясціна. Рэспубліка Беларусь, як і многія дзяржавы, што паважаюць сябе, таксама павінна мець свой «нулявы кіламетр» — пункт адліку даўжыні дарог, як кажуць, ва ўсе бакі свету.

Да такой высновы прыйшлі спецыялісты Камітэта аўтамабільных дарог Міністэрства транспарту і камунікацый. Пакуль жа, чыста ўмоўна, прынята лічыць пачаткам дарог у нашай рэспубліцы сталічны Галоўпаштат.

Што датычыць уяўлення новага пункта адліку кіламетражу, то плануецца, што гэта павінна быць спецыяльна аформленая пліта, умацаваная ў дарожнае пакрыццё недзе на самым вядомым месцы. Пакуль гэта рашэнне яшчэ канчаткова не зацверджана, але ёсць прапановы зрабіць такім знамянальным цэнтрам, напрыклад, Кастрычніцкую плошчу. Тым больш, што на ёй размешчаны Палац рэспублікі, а насупраць — рэзідэнцыя кіраўніка дзяржавы.

За 400 прывезеных з Бабруйска цаглін памешчык К. Паплеўскі, які пачаў будаўніцтва асабняка ў маляўнічым мястэчку Чырвоны Берэг, гавораць, плаціў сцяганам па 5 капеек. І жадаючых зарабіць (за некалькі ездак можна было купіць карову) хапа-

ла з лішкам. Вагна для кладкі гасілася папярэдне ў спецыяльнай яме цэлы год. Туды для паляпшэння яе якасці дабаўляліся курьняны яйкі, скідваліся трупы жывёлін. Таму, мусіць, і атрымаўся помнік архітэктуры — двухпавярховы асабняк з 36 пакояў,

аздабленне якіх не паўтараецца. У будынку размяшчалася і невялікая царква. Скончана была будоўля ў 1893 годзе.

Будынак не пацярэў у час вайны, таму што ў ім размяшчаліся шпіталі — чырвонаармейскі, а потым і ня-

мецкі. Але больш за ўсё ён вядомы тым, што тут ужо 75 год размяшчаецца Чырвонабярэжскі саўгас-тэхнікум.

НА ЗДЫМКАХ: помнік архітэктуры Беларусі — асабняк К. Паплеўскага ў Чырвоным Берэзе (Жлобінскі раён), у якім знаходзіцца саўгас-тэхнікум; студэнты арганізавалі ў будынку музей. Цяперашнія выпускніцы тэхнікума Святлана ЯКУШЭНКА і Вольга СОДАЛЬ рыхтуюць экспазіцыю для агляду.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА.

СТАРАСЦЬ НЕ РАДАСЦЬ

(Заканчэнне пачатак на 1-й стар.)

Акрамя таго, узмацняецца працэс ухілення ад уплаты як падаткаў, так і страхавых узносаў. Расце запазычанасць прадрываў і арганізацый па ўплаце страхавых узносаў.

У сувязі з рэструктурызацыяй эканомікі колькасць працуючых за перыяд з 1990 года знізілася на 15,3 працэнта. За гэты ж перыяд колькасць пенсіянераў павялічылася на 12,4 працэнта. У выніку суадносіны паміж тымі, хто працуе, атрымлівае заработную плату і робіць страхавыя адлічэнні на выплату пенсій сённяшнім пенсіянерам, і атрымальнікамі пенсій знізілася да ўзроўню, калі на 160 працуючых прыпадае 100 пенсіянераў.

Суадносіны паміж працуючымі і сацыяльнымі ўтрыманцамі становяцца больш крытычнымі. Такі груз непаспелы нават для багатых дзяржаў з высокім узроўнем даходу, дзе суадносіны працуючых і пенсіянераў значна вышэйшыя. Калі гаварыць аб утрыманцаў на грузцы ўвогуле, то, па самых сціплым падліках, на 1 000 занятых у эканоміцы прыпадае больш за тысячу пенсіянераў, дзяцей, беспрацоўных, студэнтаў, жанчын, якія знаходзяцца ў адпачынку па догляду дзіцяці, і іншых сацыяльных утрыманцаў.

Праблемы сацыяльнага забеспячэння пажылых абстраюцца нават з цягам часу. Асноўнай тэндэнцыяй фарміравання ўзроставай структуры насельніцтва рэспублікі з'яўляецца старэнне насельніцтва. Так, колькасць людзей, старэйшых за працаздольны ўзрост (60 гадоў для мужчын і 55 год для жанчын) за перыяд з 1959 года павялічылася ўдвая: з 1 090,3 тысячы да 2 175,9 тысячы чалавек. Пры гэтым колькасць асоб, старэйшых за 65 гадоў, павялічылася ў 2,2 раза. У той жа час насельніцтва ў працаздольным узросце павялічылася менш чым на трэць, а колькасць дзяцей зменшылася на 8,2 працэнта.

Згодна з прагнозам, развіццё дэмаграфічнай сітуацыі ў Беларусі да 2016 года будзе захоўваць негатывны характар. Змяншэнне абсалютнай колькасці насельніцтва да 9 513,6 мільёна чалавек (на 7,1 працэнта) будзе суправаджацца павелічэннем долі асоб, старэйшых за працаздольны ўзрост (да 23,4 працэнта) і дэмаграфічнай нагрузкі да 395 пажылых на 1 000 чалавек працаздольнага ўзросту.

Такім чынам, гаворачы аб эканамічных прычынах крызісу пенсійнай сістэмы, трэба адзначыць, што яна яўна не адпавядае сённяшнім магчымасцям грамадства і ў той жа час не можа выканаць сваё прызначэнне — забяспечыць дастойны ўзровень пенсійнага забеспячэння. Змяншэнне актыўнага насельніцтва на фоне хуткага росту колькасці пенсіянераў непазбежна цягне за сабой зніжэнне ўзроўню жыцця не толькі пенсіянераў, але і працуючых, бо расходы, што павялічваюцца на пенсійнае забеспячэнне, непазбежна цягнуць за сабой павелічэнне адлічэнняў на пенсійнае забеспячэнне. Адным з шляхоў выхаду з крызісу з'яўляецца змяненне схемы пераразмеркавання наяўных сродкаў унутры самой пенсійнай сістэмы пры дапамозе аптымізацыі і рацыяналізацыі ўмоў і норм прадастаўлення пенсійнага забеспячэння. Менавіта ў гэтым і заключаецца галоўная мэта рэформы сістэмы пенсійнага забеспячэння ў Рэспубліцы Беларусь, канцэпцыя якой адобрана пастановай Савета Міністраў ад 17 красавіка 1997 года.

Уважаўшы ўсе плюсы і мінусы існуючых у свеце мадэлей пенсійнага забеспячэння, распрацоўшчыкі рэформы палічылі, што пенсійная сістэма ў Рэспубліцы Беларусь па-

вінна развівацца па шляху далейшага фарміравання дзяржаўнай сістэмы пенсійнага страхавання.

Прынцыпова важным з'яўляецца тое, што канцэпцыя прадугледжвае не разбурэнне, а захаванне, умацаванне і развіццё дзеночай сістэмы пенсійнага забес-

Нарадзілася Вольга АНДРАЮК у 1904 годзе. У дваццаць восем страціла на вайне мужа, ды і саму разам з сынам немцы расстрэльвалі. Сын загінуў, а яна цудам выратавалася. Пасля вайны гадвала траіх дзяцей, сама працавала ў калгасе. Цяпер на пенсіі, жыве з сынам Сцяпанам у вёсцы Залузе Жабінкаўскага раёна, сама яшчэ ўпраўляецца з хатняй гаспадаркай.

пячэння. Коротка можна вылучыць наступныя асноўныя прынцыпы пенсійнай рэформы:

усеагульнасць: грамадзяне незалежна ад сацыяльнага становішча, расавай прыналежнасці і грамадзянскага, полу, мовы і роду заняткаў карыстаюцца правам на пенсійнае забеспячэнне;

абавязковасць: працуючыя па найму падлягаюць абавязковаму сацыяльнаму страхаванню, уключаючы пенсійнае;

роўнасць у правах: кожны застрахованы мае права на пенсійныя выплаты з дзяржаўнага фонду сацыяльнага страхавання ў выпадках і пры выкананні ўмоў, устаноўленых законадаўствам. Прытым асобы, што падлягаюць абавязковаму дзяржаўнаму страхаванню, і асобы, якія індывідуальна плацяць страхавыя ўзносы, карыстаюцца аднолькавым правам на пенсійнае забеспячэнне;

устаўленне залежнасці пенсіі ад страхавога стажу і заробтку: памер працоўнай (страховой) пенсіі ўзв'язваецца з працягласцю страхавання і заробкам, з якога ўплачваліся страхавыя ўзносы;

сацыяльная салідарнасць: салідарнасць пакаленняў, рэгіёнаў, галін, высоказабяспечаных і малазабяспечаных;

адказнасць бюджэту за пенсійнае забеспячэнне асоб, якія не ўдзельнічалі ў сістэме пенсійнага страхавання;

адказнасць дзяржавы за стан і развіццё дзяржаўнай пенсійнай сістэмы.

Зыходзячы з неабходнасці станаўлення новых форм у сферы пенсійнага забеспячэння, прапануваецца перайсці на працягу доўгага перыяду часу ад цяперашняй аднаўзроўневай пенсійнай сістэмы да адпаведнай шматузроўневай сістэмы, заснаванай як на размеркавальных прынцыпах (дзяржаўны ўзровень), так і на капітальных прынцыпах (недзяржаўны, прыватны, узровень).

У пенсійнай сістэме будзе тры састаўляючыя.

Першы ўзровень — пенсійнае забеспячэнне на дзяржаўнай аснове (сацыяльныя пенсіі), што мае сваёй мэтай абмежаванне беднасці. У будучыні права на атрыманне сацыяльнай пенсіі павінна прадастаўляцца за кошт агульных падаткаў у якасці мінімальнай дзяржаўнай падтрымкі ўсім непрацуючым непрацаздольным грамадзянам незалежна ад наяўнасці ў іх працоўнага (страховога) стажу. Памер пенсіі неабходна ўзв'язваць з бюджэтам пражытачнага мінімуму пенсіянера, ступенню страты ім працаздольнасці.

Другі ўзровень — абавязковае пенсійнае страхаванне (страховыя пенсіі). Права на працоўную (страховую) пенсію, умовы павінны ўзв'язвацца з працягласцю ўплат і аб'ёмам страхавых узносаў. У лік асоб, якія маюць права на працоўную пенсію, павінны ўвайсці ўсе працуючыя па найму, а таксама іншыя грамадзяне, ахопленыя сістэмай дзяржаўнага пенсійнага страхавання.

Мінімальны памер працоўнай (страховой) пенсіі павінен узв'язвацца з бюджэтам пражытачнага мінімуму пенсіянера, а ў перспектыве — з мінімальным спажывецкім бюджэтам пенсіянера. Што тычыцца максімальнай пенсіі, то яе памер будзе вызначацца з улікам эканамічных магчымасцей пенсійнага фонду і, што зусім магчыма, шляхам устанавлення гранічнага заробтку, з якога бяруцца страхавыя ўзносы і на падставе якога затым выплочваюцца пенсіі.

Трэці ўзровень — дадатковае недзяржаўнае пенсійнае забеспячэнне (прафесійныя пенсіі).

Вядучая роля ў арганізацыі пенсійнай сістэмы адводзіцца дзяржаўнаму абавязковаму пенсійнаму страхаванню. Варта сказаць, што праблему вызначэння ўзроставых крытэрыяў выхаду на пенсію неабходна вырашаць не толькі з улікам негатывных тэндэнцый дэмаграфічнага развіцця грамадства. Праблему вызначэння ўзроставых крытэрыяў неабходна вырашаць таксама і з улікам эканамічнага росту і працэсаў, што адбываюцца на рынку працы.

Напрыклад, неабходна ўлічваць той факт, што пажылыя работнікі і беспрацоўная моладзь з'яўляюцца патэнцыйнымі канкурэнтамі на рабочыя месцы. Пры гэтым маладыя маюць яўную перавагу. Пры захаванні ў беспрацоўных пажылых права на датэрміновы выхад на пенсію ў выпадку працяглага беспрацоўя рэальна эканомія расходаў на пенсійнае забеспячэнне можа аказацца значна меншай за чакаемую.

Акрамя таго, з павышэннем пенсійнага ўзросту абавязкова павялічваецца колькасць інвалідаў. Гэта таксама цягне за сабой дадатковыя расходы ў сувязі з выплатай пенсій па інваліднасці. Таму ў сённяшніх умовах з улікам сацыяльна-палітычнага становішча адначасовае павышэнне пенсійнага ўзросту ўяўляецца неапраўданым, у той час як ідэя гібкага пенсійнага ўзросту цалкам сябе апраўдвае ў многіх дзяржавах.

У канцэпцыі ўсяго толькі пазначана праблема выплаты пенсіі ў перыяд работы. Існуючы на сённяшні дзень парадок, пры якім можна працаваць і атрымліваць пенсію, супярэчыць не толькі прынцыпам страхавання, але і змененым умовам рынку

працы, які характарызуецца наяўнасцю беспрацоўя. Аднак з улікам узроўню пенсійнага забеспячэння пытанне аб прыпыненні выплаты пенсій працуючым пенсіянерам уяўляецца вельмі спрэчным. Даводзіцца канстатаваць, што пенсія ўсё менш адпавядае сацыяльным патрэбам пажылых людзей і ўсё больш выконвае ролю падтрымання іх мінімальнага жыццёвага ўзроўню. У большасці выпадкаў менавіта гэта прымусіла людзей стагага ўзросту працаваць нават пасля выхаду на пенсію, выконваючы пры гэтым, як правіла, нізкакваліфікацыйныя работы.

Таму нягледзячы на тое, што ў рэспубліцы на выплату пенсій працуючым пенсіянерам расходуюцца значная частка сродкаў (каля 15 працэнтаў расходаў на выплату пенсій), якія маглі б быць выкарыстаны на павышэнне пенсій тым, хто ўжо не ў стане працаваць, пераглядаць нормы аб выплце пенсій працуючым пенсіянерам, асабліва тым, хто дасягнуў агульнаўстаноўленага пенсійнага ўзросту і мае невысокі даход, заўчасна.

Неабходна таксама змяніць сам механізм выплічэння пенсій. Новы механізм павінен наблізіцца да патрабаванняў, якія вынікаюць з прынцыпаў страхавання. У канцэпцыі прынаецца мэтазгодным перайсці да выплічэння пенсій з заробтку за ўвесь перыяд страхавання для адлюстравання найбольш аб'ектыўнай карціны ўкладу чалавека ў пенсійную сістэму.

Надзвычай важным з'яўляецца пытанне аб індэксацыі пенсіі ў сувязі з ростам цен на спажывецкія тавары і паслугі. У канцэпцыі прапануваецца захаванне прынцыпу залежнасці росту пенсіі ад росту заробатнай платы працуючых, што выступаюць донарамі для пенсійнай сістэмы, шляхам прымянення індывідуальнага каэфіцыента заробтку пенсіянера.

Вельмі важным уяўляецца перавод пенсійнага страхавання ў страхаванне вытворчых рызык. Зараз Міністэрствам працы падрыхтаваны праект Закона «Аб абавязковым сацыяльным страхаванні ад няшчасных выпадкаў на вытворчасці і прафесіянальных захворванняў». Не варта забываць і аб арганізацыі і развіцці прафесійнага пенсійнага страхавання, што ахоплівае работнікаў асобных прафесій ці галін.

Сістэма датэрміновых пенсій, якая сёння выступае ў якасці скрытай кампенсацыі зніжанага ўзроўню заробатнай платы, не знімаецца, але ў будучыні пенсійнае забеспячэнне работнікаў з асобымі умовамі працы плануецца паступова перанесці ў галіновыя ці прафесійныя пенсійныя фонды, вызваліўшы тым самым дзяржаўны пенсійны фонд ад «льготнікаў».

Гаворачы аб тэрмінах рэформы пенсійнага забеспячэння, хацелася б адзначыць, што па ўмовах працы яна можа быць ажыццэўлена на працягу 15—20 гадоў.

Другі напрамак магчымага развіцця дадатковага пенсійнага забеспячэння, — добраахвотнае пенсійнае страхаванне, абумоўленае высокай ступенню дыферэнцыяцыі даходаў насельніцтва.

Што ж тычыцца агульнай сістэмы пенсійнага страхавання, яна будзе будавацца на размеркавальных прынцыпах, гэта значыць пенсіі будуць забяспечвацца бягучымі страхавымі ўзносамі. Зусім відавочна, што нягледзячы на спакусу атрымаць дадатковыя інвестыцыйныя рэзервы, у цяперашніх умовах рызыка занадта вялікая, каб пераводзіць усю будучую пенсійную сістэму на капітальныя прынцыпы.

Маштабнасць рэформы сістэмы пенсійнага забеспячэння на прынцыпах страхавання, як і ў цэлым рэфармавання дзяржаўнага сацыяльнага страхавання, патрабуе падрыхтоўкі збору адпаведных прававых актаў.

У той жа час незфектыўнае закондаўства — гэта не толькі памылкі ў асобных законадаўчых актах, але і звязаныя з імі вынікі для прававой асновы ў цэлым.

Вераніка ЧАРКАСАВА.

ДОБРЫ ПРЫКЛАД УСІМ

«Сибірыяк — значыць беларус». Пад такой выразнай назваю апублікавала газета «Новая Сибірыя» ад 24.10.97 артыкул пра беларускае свята ў Новасібірску. І ў гэтым ёсць доля праўды. Ад самага пачатку асваення Сібіры да нашых дзён выхадцы з беларускіх зямель складалі адну з найбольш значных плыняў, што засялялі суровыя абшары гэтага краю.

Уладзімір Галуза, кіраўнік беларускай суполкі ў Новасібірску, у сваёй навуковай публікацыі «Беларусы Сібіры: гісторыя і сучаснасць» згадвае Румянцаўскі летапіс, які распавядае аб тым, што ў паходзе Ярмака прымалі ўдзел да 300 чалавек з «літвы», як тады называлі жыхароў Вялікага Княства Літоўскага (ВКЛ) — сярэднявечнай беларускай дзяржавы. Ёсць звесткі, што з «літвы» паходзілі і бліжэйшыя спадзвіжнікі Ярмака: Мікіта Пан і Чэркас Аляксандраў (Корсак). Выхадцы з ВКЛ прымалі актыўны ўдзел у заснаванні буйных сібірскіх гарадоў — Цюмені, Табольска, Сургута, Тары і інш.

Масавае перасяленне ў Сібір жыхароў ВКЛ адзначаецца ў XVI і XVII стагоддзях. Напачатку гэта былі ваеннапапалонныя, якіх захапіла

ўжо мала засталася ў самой Беларусі.

Голас сібірскіх беларусаў выразна прагучаў ужо на Першым сходзе беларусаў блізкага замежжа ў снежні 1992 года, скліканым Згуртаваннем беларусаў свету «Бацькаўшчына». Тады на радзіму прыехалі беларусы з Новасібірска, Сургута і іншых мясцін. Гэта быў час, калі сама радзіма — Беларусь упершыню паклікала сваіх раскіданых па свеце дзяцей. Дэлегацы з Сібіры прыехалі на Першы з'езд беларусаў свету ў ліпені 1993 года. Так пачалося нацыянальнае аб'яднанне беларусаў-сібіракоў, нацыянальная кансалідацыя і арганізацыйнае аб'яднанне.

Асабліва актыўна разгарнулася праца ў г. Новасібірску. Яе ўзначалілі Уладзімір Галуза, Мікола Сулкоўскі, Альберт Мітэр, Уладзімір Драздоў, У. Грыгор'еў, В. Лебедзеў і інш. Дзякуючы іх намаганням, было створана і 30 чэрвеня 1994 года зарэгістравана таварыства «Беларусы Сібіры», кіраўніком быў абраны У. Галуза. Таварыства стала калектыўным сябрам Згуртавання беларусаў свету «Бацькаўшчына». Дзейнасць арганізацыі не абмяжоўвалася Новасібірскам, таварыства

у суполкі пашырыліся магчымасці кантактаў ужо з дзяржаўнымі структурамі.

Восенню мінулага года беларусы Новасібірска, можна сказаць, паднялі на ногі ўвесь горад. Яны арганізавалі вялікае нацыянальнае свята сумесна з новасібірскай маладзёжным тэатрам «Глобус». Яно было прысвечана стагоддзю масавага перасялення беларусаў у Новасібірску вобласць. Фестываль беларускай культуры завяршыўся 19 кастрычніка канцэртнай праграмай пад назвай «Вялікая вясельніца». У ёй прынялі ўдзел як беларускія мастацкія фальклорныя калектывы, так і мясцовыя рускія, усяго было 240 удзельнікаў. Газета «Новая Сибірыя» у названым вышэй артыкуле «Сибірыяк — значыць беларус» пісала: «Жаль тых новосібірцаў, якіх не змоглі ўбачыць і ўслышаць беларускія праддзікі ў «Глобусе». Не пропустіце наступнай. Такое не повторыцца».

У рамках свята адбылася і яшчэ адна вельмі важная падзея. 20 кастрычніка ў канферэнц-зале Публічнай бібліятэкі Сібірскага аддзялення Акадэміі навук Расіі прайшлі грамадскія чытанні, прысвечаныя 480-годдзю Беларускага кні-

Вянецкі дзіцячы дом, што знаходзіцца ўсяго за 60 кіламетраў ад Мінска, даўно вядомы дабронай, цеплынёй, увагай і любоўю да дзяцей. Тут жывуць, вучацца, знаходзяцца пад пастаянным медыцынскім наглядам і атрымліваюць неабходнае лячэнне 200 хворых дзяцей з асабліва цяжкімі псіхадзіягназа развіцця, большасць з якіх пакутуюць на дзіцячы цэрэбральны параліч.

У інтэрнаце працуе сярэдняя школа, абсталяваная неабходна для хворых дзяцей медыцынскія кабінеты.

Набытая выхаванцамі ў майстэрнях інтэрната — швейнай, сталярнай, сласарнай, керамічнай, машынапісу і па рамонту радыё-тэлевізійнай апаратуры — спецыяльнасць станавіцца часам прафесіяй на ўсё жыццё.

Вялікая ўвага надаецца ў інтэрнаце заняткам фізкультурай і спортам. НА ЗДЫМКАХ: у швейнай майстэрні інтэрната дзяўчынкі вырабляюць шмат карысных рэчаў; у кабінете механатэрапіі ўстаноўлена неабходная апаратура, якая дае магчымасць выправіць кантрактуру верхніх і ніжніх канечнасцей.

Фота Аркадзя НІКАЛАЕВА.

«СИБИРЯК — ЗНАЧИТ БЕЛОРУС»

Масковія падчас войнаў з Рэччу Паспалітай. Большасць з іх добра ведалі ваенную справу, граматы і залічваліся на дзяржаўную службу. «Слушныя літвы» складала значную частку ўсяго насельніцтва гарнізонаў Сібіры. Адметнаю была роля «літвы» і ў эканамічным развіцці краю, яны будавалі паселішчы, распрацоўвалі зямлю. Ужо тады пачалі ўзнікаць цэлыя вёскі, заселеныя нашымі суродзічамі.

Пасля падзелу Рэчы Паспалітай у канцы XVIII стагоддзя ў ўключэння беларускіх зямель у склад Расійскай імперыі перасяленне ў Сібір было масавым характар. Туды высіляліся ўдзельнікі нацыянальна-вызваленчага руху, паўстанняў. У канцы XIX стагоддзя пачалося так званое вялікае аграрнае перасяленне — беззямельны і голад прымушалі многіх беларускіх сялян шукаць лепшай долі на малазаселеных прасторах Сібіры. Працавіты, непатрабавальны беларускі селянін паспяхова асвойваўся ў новых умовах. З 1896 па 1912 год з беларускіх зямель у Сібір выехала больш 716 тысяч чалавек. Цэлымі вёскамі ад'ехалі ў бежанства за Урал многія беларусы падчас першай сусветнай вайны, толькі ў адну Томскую губерню прыбыло каля 200 тысяч чалавек.

У міжваенны час прыток беларусаў у Сібір таксама быў значным, прычынамі яго былі сталінскія рэпрэсіі, раскулачванне, добраахвотны выезд на вярбоўцы сялян з галадаючых і разбураных раёнаў, выезд на вярбоўцы на індустрыяльныя новабудовы. Другая сусветная вайна ізноў вымусіла многіх беларусаў шукаць прытулку за Уралам. Толькі ў горад Новасібірску было эвакуіравана больш 140 тысяч чалавек з Беларусі. У пасляваенныя гады адток насельніцтва з Беларусі ў Сібірскі рэгіён прадоўжыўся яшчэ ў больш шырокім маштабе. Спрыялі гэтаму асваенне цаліны, новабудовы, нафтараспрацоўкі, размеркаванне спецыялістаў-выпускнікоў і інш.

Такім чынам, сёння ў Сібіры вельмі часта можна сустрэць нашых землякоў у самых розных сферах жыцця: у эканоміцы, культуры і навуцы, у прыватным бізнесе, многія займаюць кіруючыя пасады ў адміністрацыйных органах. Доўгія гады кіраваў Сібірскім аддзяленнем АН Расіі сусветна вядомы вучоны, наш земляк В. Капцюг, там жа ўзначальваў Інстытут геалогіі беларус акадэмік А. Трафімук.

Шырокая беларуская прысутнасць у сібірскім рэгіёне, вялікая роля яе ў асваенні гэтых багатых абшараў Расіі з'яўляецца сёння ўжо гістарычна, навукова даказаным фактам. Беларусы ў Сібіры памятаюць свае карані, вывучаюць гісторыю сваёй радзімы, культуру і захоўваюць матчыну мову. Яшчэ і цяпер у сібірскіх глыбінках жывуць цэлыя вёскі, якія захавалі аўтэнтычную беларускую культуру, чаго

пашырала свой уплыў на іншыя гарады, прыцягвала да сябе беларусаў з розных рэгіёнаў. Праз год, у чэрвені 1995 года, таварыства ўжо здолела сабраць Сустрэчу беларусаў Сібіры, у якой прынялі ўдзел і суродзічы з Омска, Томска, Барнаула, Кемерава, Новакузнецка, Краснаярска. Удзельнікі сустрэчы прынялі зварот да беларусаў-сібіракоў, у якім выказвалі занепакоенасць працэсам адмірання традыцыйнай культуры ў Сібіры і заклікалі землякоў ствараць свае культурна-асветныя аб'яднанні, вывучаць і адраджаць нацыянальную культуру. Таварыства набірае моц, пашыраецца, выходзіць на новыя абшары. Найбольш значная заслуга тут належыць кіраўніку суполкі. Уладзімір Галуза — высокаадукаваны чалавек, адказны і працавіты, шчыры патрыёт сваёй Бацькаўшчыны. Дзівіцца часам, як чалавек паспявае ўсё рабіць: навукова распрацоўвае тэму беларускай прысутнасці ў Сібіры, выступае з дакладамі ў прэсе, вядзе штодзённую практычную працу ў таварыстве, прыяжджае ў Беларусь і дабіваецца тут дапамогі для сваёй суполкі. Ён добры арганізатар розных святочных мерапраемстваў, па якіх ужо ведаюць беларусаў у Новасібірску.

Фінансавую падтрымку дзейнасці суполкі забяспечвае яго палчэнік Мікола Сулкоўскі, прыватны прадпрыемнік. Дзе ён ні быў, Мікола ўсюды і заўсёды шукае беларусаў. Здаецца, ён пайменна ведае ўсіх, хто паходзіць з Беларусі і дзе зараз працуе. Для яго заўсёды вялікае свята — сустрэць земляка, кожны беларус можа разлічваць на яго дапамогу. Побач з імі актыўна працуе беларускі чарнобылец, былы ліквідатар аварыі на ЧАЭС — Уладзімір Драздоў. У Новасібірску ён разам з сябрамі-ліквідатарамі стварыў спецыяльны фонд дзеля ўзаемнай дапамогі пацярпелым ад аварыі. Наведваючы Мінск, Уладзімір заўсёды стараецца пабываць у сядзібе «Бацькаўшчыны». Зайшоў аднойчы, прынёс кішэнны гадзіннік, зроблены па заказе ў фонду, з хваляваннем папрасіў перадаць ад сібірскіх беларусаў Васілю Быкаву і сказаць, што Васіля Уладзіміравіча вельмі шануюць і любяць у Сібіры. Пазней мы выканалі яго просьбу і спадзяемся, што гэта было прыемнасцю і для самога пісьменніка.

Зараз у Расійскай Федэрацыі прыняты новы Закон аб нацыянальна-культурных аўтаноміях. Беларусы Новасібірска ў адпаведнасці з гэтым законам вырашылі ўдасканаліць сваю арганізацыйную структуру. 27 ліпеня 1997 года адбылася ўстаноўчая канферэнцыя па стварэнні Грамадскай арганізацыі мясцовай нацыянальна-культурнай аўтаноміі беларусаў г. Новасібірска. 1 верасня 1997 года арганізацыя была зарэгістравана ўладамі. Старшыню ізноў абраны У. Галуза. Цяпер

гадрукавання — выданню Ф. Скарына ў Празе «Псалтыра» і першых кніг Бібліі. Выступілі вядомыя навукоўцы. Былі арганізаваны выставы: «Беларусь сёння: культура і традыцыі» і «Славянскае кнігадрукаванне пасля Францыска Скарыны» (XVI—XVII ст., рэдкія кнігі і рукапісы з фонду бібліятэкі). Па-за межамі Беларусі Скарынаўскі юбілей святкаваўся так маштабна толькі ў Новасібірску і ў Празе.

Не забываюць нашы суродзічы і пра рэлігійнае жыццё. У Новасібірску яны абралі патронкаю беларусаў Сібіры святую Ефрасінію Полацкую. Спецыяльна заказалі мастаку абраз св. Ефрасініі, потым ён быў асвятчаны ў адным з храмаў горада. Гэта вельмі прыгожая выява асветніцы са знакамітым Крыжам у руках.

Зараз сп. У. Галуза заклапочаны тым, каб адкрыць у Новасібірску педагагічным універсітэце курс спецыялізацыі «Беларуская мова і беларуская літаратура» для студэнтаў універсітэта. Дапамагчы распрацаваць праграму навукаўчы ўзрасці ў Мінску Беларускай педагагічнай універсітэта імя М. Танка. Прэрэктар універсітэта Мікалай Плескадзівчэў падтрымаў гэтую ініцыятыву сібірскіх беларусаў. Так што хутка будуць свае адукаваныя кадры для пашырэння дзейнасці беларускай суполкі ў Новасібірску. Хацелася б пажадаць ёй новых поспехаў. Добра было б, каб вопыт такой актыўнай працы быў выкарыстаны і іншымі замежнымі беларусамі, што яшчэ шукаюць свой шлях да Беларусі.

А тым часам і ў самой Сібіры прыклад новасібірцаў, здаецца, паспрыяў таму, што ў другім буйным горадзе — Іркуцку таксама арганізавалася беларускае таварыства імя Яна Чэрскага. Імя знакамітага даследчыка і падарожніка ўзята не выпадкова: ён наш земляк. Суполка пачала выдаваць сваю газету «Маланка», рэдактар якой — Алег Рудакі.

Згуртавансца, як вядома, — моцная сіла. Самаарганізацыя беларускіх таварыстваў — актуальная задача для беларусаў-сібіракоў. У цяперашнім складаным жыцці вельмі патрэбна людзям узаемная падтрымка, дапамога, маральны камфорт, падтрымка з боку далёкай Радзімы-маці. Адным словам, крэўная еднасць можа ўратаваць многіх ад роспачы. Важна таксама і аб'яднанне беларусаў у межах цэлага рэгіёна Сібіры і стварэнне ўплывовага аб'яднаўчага органа. Працэс гэты, як мы бачым, ужо пайшоў, і можна спадзявацца на далейшае яго развіццё. ЗБС «Бацькаўшчына» будзе аказваць дапамогу сібірскім беларусам і будзе расказваць пра іх дзейнасць у сродках масавай інфармацыі.

Ганна СУРМАЧ,
старшыня Рады ЗБС
«Бацькаўшчына».

НАМ ПІШУЦЬ

СУСТРЭЧА З МІНІСТРАМ

Падчас свайго візіту ў Латвію з 2 па 4 сакавіка міністр замежных спраў Рэспублікі Беларусь Іван Антановіч, правёўшы шэраг сустрэч на вышэйшым узроўні, падпісаўшы міждзяржаўныя пагадненні эканамічнага плана, абмеркаваўшы перспектывы супрацоўніцтва ў галіне навуцы, культуры і адукацыі, сустрэўся з кіраўнікамі беларускіх суполак у Латвіі і асацыяцыяў беларусаў-прадпрыемальнікаў Латвіі. На гэтай сустрэчы, дзе таксама прысутнічалі супрацоўнікі Пасольства Беларусі ў Латвіі і Генеральнага консульства Рэспублікі Беларусь у Даўгаўпілсе, міністр расказаў аб эканамічным і палітычным становішчы ў Беларусі, аб міжнародным становішчы Рэспублікі Беларусь і ўзаемаадносін з Латвіяй. Кіраўнікі беларускіх суполак «Прамень» Мікола Бурый, «Світанак» Васіль Малышчыц, «Уздым» Станіслаў Валодзька, старшыня Фонду Беларускай культуры ў Латвіі Алесь Карповіч і прэзідэнт асацыяцыі беларусаў-прадпрыемальнікаў Латвіі «Беларускі шлях» Валіяціна Піскунова расказалі аб дзейнасці сваіх арганізацый, аб палітычным становішчы ў Латвіі, выказалі падзяку за тую падтрымку, якую аказвае ім Беларусь, і звярнуліся да кіраўніка знешнепалітычнага ведамства Беларусі з просьбамі: хадзінацца перад Прэзідэнтам Беларусі, прыняты «Закон аб суаічынніках, якія жывуць за мяжой», дзе павінен быць пункт аб дзяржаўнай структуры, якая будзе падтрымоўваць базу для тых, хто жадае і мае права пераехаць з Латвіі на сваю радзіму ў Беларусь (тут магчымае і стварэнне фонду для будаўніцтва жылля для гэтых людзей); каб хутчэй былі падрыхтаваны і падпісаны міждзяржаўныя пагадненні з Латвіяй аб падтрымцы беларускай дыяспары ў Латвіі, як і латвійскай — у Беларусі, дзе павінен быць пункт аб узаемным заліку працоўнага стажу як для выхадцаў з Латвіі, якія жывуць у Беларусі, так і для выхадцаў з Беларусі, якія жывуць у Латвіі; наладжваць мацнейшыя эканамічныя сувязі беларускіх прадпрыемстваў з латвійскімі, асабліва з тымі, дзе працуе больш нашых суаічыннікаў; аказваць падтрымку бізнесу і прадпрыемальніцтва ў Латвіі, якое дапамагае нацыянальна-культурнаму развіццю беларусаў Латвіі, а менавіта фірмам асацыяцыі прадпрыемальнікаў беларусаў Латвіі «Беларускі шлях»; дазволіць уезд у Рэспубліку Беларусь неграмадзянам па штампам у пашпартце неграмадзяніна (як гэта робіць Расія) ці адмяніць запрашэнні; каб МЗС Рэспублікі Беларусь больш выкарыстоўвала свае магчымасці сустрэч на вышэйшым узроўні, ставячы пытанні лібералізацыі латвійскага Закона аб грамадзянстве і Закона аб дзяржаўнай мове Латвіі; спрыяць выпускнікам латвійскіх школ, нашым суаічыннікам, асабліва тым, якія вучыліся ў беларускіх школах, у тым ліку і надзельных, у паступленні без конкурсу ў ВУНУ Беларусі (для многіх з іх бар'ерам для паступлення ў ВУНУ Латвіі з'яўляецца недастатковае валоданне латышскай мовай); паспрыяць у рамках дзяржаўнай праграмы «Беларусы ў свеце» адкрыццю цэнтраў беларускай культуры, дзе магло б знайсціся месца і інфармацыяна-камерцыйнаму напрамку спачатку ў Рызе, а затым — і ў Даўгаўпілсе. Ёсць тут і просьба пахадзінацца перад Латвійскай дзяржавай аб выдзяленні будынка, які адпавядаў бы сучасным патрабаванням, для нацыянальнай беларускай школы ў Рызе.

Спадар Антановіч, уважліва выслухаўшы выступленні прадстаўнікоў беларускіх суполак у Латвіі, паабяцаў зрабіць усё ад яго залежнае, каб задаволіць просьбы латвійскіх беларусаў і аблягчыць жыццё сваіх суаічыннікаў у Латвіі.

Станіслаў ВАЛОДЗЬКА.

г. Даўгаўпілс.

Іван нешта рабіў на па-надворку, каля хлява, і ўбачыў яго здэлёк. На галаве ў яго насунуты на лоб шыракаполы капляюш з плоскімі палямі. "Не той, не саламяны", — падумаў прускавец. Але камбінезон і боты, відаць, тыя ж. Ён сардэчна паціснуў руку бы-лому работніку. Крыху пас-тарэў, паддаўся націску часу. Каля вуснаў праступілі маршчы-ны.

— Я гляджу: агароджа ў вас стала вышэйшай!

Іван засмяўся:

— Чым вышэйшая агароджа, тым чысцейшае поле.

Замест калодзежа — калон-ка. Пампеу ваду з глыбіні.

На ганак выйшла Мелані. Яна зусім не змянілася. Пазнала і ўсміхнулася. Павіталіся. Госця запрасілі ў хату.

Тая ж мэбля, на падаконніках усё тыя ж кветкі герані, на сця-не знаёмая лямпа з бліскучым адлюстравальнікам. На стале стаяў грамафон фірмы "Віктор" — павеў новага. Лявонка расказаў пра сябе, пра свае прыгоды. Працаваў у "Форд-мотор-компані", у Дэтройце. І без працы доўгі час быў. Рыба-чыў на Вялікіх Азёрах. Прасту-дзіўся, плаваючы на караблі, урачы параілі падацца далей ад вады — у глыб кантынента. Доўга ў Амерыцы заставацца не плануе, з даўгамі разлічыў-ся, пара дадому. Што яму тут рабіць — аднаму?

— Манкі бізнес! — паспачу-ваў фермер.

— Здзекуюцца з прыезд-джых, эмігранты здольныя многае выцерпець, — уздых-нула Мелані.

— Падсмаж нам яечню з бэ-конам, — сказаў Іван, маючы на ўвазе, відаць, Лявонкавы па-дупальны сіпы, якія трэба падтрымаць, і ўсміхнуўся гос-цю: "Ой! Работы ў нас шмат! Сёлета я пакуль што нікога не браў — усё роўна як ведаў, што прыедзеш.

Іванавы словы ўзрадавалі прускаўца. Ён і сам не мог зразумець, чаму і за што людзі да яго добра адносіліся. Вось як гэты фермер. Мог жа ска-заць — шукай работы ў іншым месцы, але не сказаў. Ведае, мусіць, што не падвядзе, таму і пакідае.

— Правільна зрабіў, што вярнуўся. Земляробства, брат-ка, аснова ўсяго! Без зямлі ча-лавека няма.

Прускаўцу карцела спытаць пра Аннет, але ён не рашаўся. Падтрымаў думку гаспадара:

— Так, сапраўды, мусіць, нарадзіўся я земляробам, і ся-лянская праца мне па душы. Цягне да яе, да вясковага ўлон-ня.

Гаспадары згодна ківалі га-ловамі. Нарэшце ён не вытрымаў:

— Аннет ужо скончыла ко-ледж?

Адказала маці:

— Скончыла яшчэ ў мінулым годзе. Цяпер настаўніца, у Маршалтаўне.

— Дык табе, відаць, пара ўжо і натуралізавацца? — ска-заў Іван.

— Што вы маеце на ўвазе?

— Гэта значыць атрымаць амерыканскае падданства.

— А што гэта дасць?

— Будзеш мець голас на вы-барах, правы...

Было над чым падумаць.

Праца на ферме ішла па за-ведзеным земляробным кален-дары. Адпачываць надта не бы-ло калі, і ён улёгся ў работу.

Не, новага на ферме шмат. Асабліва здзівіла, што ў гаспа-дарцы з'явіліся невядомыя да-гэтуль машыны. Іван, ужо без бацькі, паспеў купіць трактар — "Фардзон". Тут Лявонка некалі ўпершыню сеў на

жнярку, а цяпер, можа, трактарам давядзецца пакіраваць? Ці толькі трактарам? У гаражы стаяў "Форд" мадэлі "Т" з ад-кідным верхам.

— Добрая машына! — пах-валіў Лявонка. Гэтую машыну якраз на тым заводзе ў Дэтрой-це і рабілі.

— Гэп "б'юік" купіў. Кажуць, "б'юік" лепшы. Цана ад-нолькавая... — развёў рукамі Іван.

Лявонка ўспомніў, што Гэ-пы — суседзі Бузукоў, што іх сын Пітэр лічыўся жаніхом Ан-нет.

— Амерыка, брат, машын-ная нацыя! Чалавек без машы-ны — на што ён годны? Нават самы дужы не пацягаецца з ма-шынай!

— З машынай не пацягаеш-ся, — згадзіўся прускавец.

Некалі Іван здаваўся больш мяккім у параўнанні з бацькам. Цяпер і ў ім таксама з'я-вілася бацькава ініцыятыў-насць, імкненне да мэты і сама мэты.

— Людзям трэба плаціць, — засмяўся Іван, — машына

вось чынам. Пасля непрацягла-га маўчання чалавек з пакеме-чанай барадой сказаў:

— Мы жывём у дабрачэсці, заставайся ў нас. У нас будзеш здаровым і багатым. Багац-це — узнагарода за ўзорнае і бязгрэшнае жыццё.

Прускавец уважліва слухаў, а ў адказ сказаў:

— Для мяне новае, што я ад вас пачуў. Адрозна адважыцца цяжка.

Вусны святара пасміхнуліся.

Развітаўшыся з гасціннымі квакерамі, Лявонка падумаў пра тое, які разнастайны і шматлікі свет. Квакеры чымсьці нагадалі яму дзівака Кузёмку з яго развагамі пра людзей, іх жыццё і норавы.

Калі станавілася асабліва са-мотна, успамінаў Пруску. Напі-саў ліст.

"Дарагія мае мама, дзядуля і сястрычкі! За апошнія гады я шмат дзе быў, а цяпер зноў на той самай ферме, на якой працаваў раней. Не пісаў, бо пакуль пераехаў з азёраў, дзе меў сталую працу на караблі з

Селі снедаць. Аннет за ста-лом не было. На снеданне, як і раней, гаспадыня пякла ляпёш-кі, смажыла яечню, варыла аў-сянку, густую і вязкую. І ўсё — смачнае.

Праз нейкі час, перавёўшы дух пасля дарогі, выйшла Ан-нет. Абранула напэўна лепшую сваю сукенку, падфарбавала вусны, прынесла ў пакой свежы водар чыстага дзівочага цела. Ён бачыў, як наліліся і акруглілі-ся яе бёдры і плечы.

Павіталіся. Яна прыязна пас-міхнулася. Лявонка заўважыў, што Аннет у многім змянілася з таго часу, здаецца, нават падрасла, але па-ранейшаму такая ж жывая і жыццярэдас-ная.

У размову не ўмешвалася. Гаварыў Іван:

— Вучоныя, Кажуць, прыду-малі штучную яду. З'еў таблет-ку і цэлы дзень сыты. І ў поле не трэба абед браць. Знай сабе працуй...

— Не можа такога быць! — не паверыла Мелані. — Няўжо жанчыну калі-небудзь вызва-ляць ад кухні?

Уладзімір ГНЛАМЁДАЎ

ПРУСКАЎСКІ УЛІС

грошай не бярэ. Праўда, яе таксама трэба змазваць, рамантаваць..."

Аднойчы, вяртаючыся з по-ля, рана скончыўшы працу, прускавец завітаў да квакераў. За пару міляў адсюль яны, аказваецца, жылі цэлым селі-шчам. Цікавыя людзі і сустрэлі прыязна, пачаставалі баршчом, шчодро запраўленым маслам. Каню далі аўса, змешанага з сечкаю.

Лявонка прыгледзеўся да незнаёмых людзей. У абліччах некаторых з іх праглядваліся рысы індзейцаў. Падышоў свя-тар у доўгім чорным сурдэце і нізкім шыракаполым капелю-шы, павітаўся. Лявонка сказаў, хто ён, адкуль.

— Бог адзін, — адпавёў свя-тар. — Але мы не прызнаём царквы, яна толькі замінае ў ад-носінах чалавека з Богам.

Ён гаварыў з уласцівай для квакераў стрыманасцю, нават урачыстасцю.

Квакеры як бы пахваліліся, што не бяруць у рукі зброю і што ў мінулым гэта прычыняла ім шмат непрыемнасцей. Нейкі мужчына з пакалмачанай, як пакля, барадой, уважліва па-зіраючы на Лявонку, сказаў:

— Фермеры па ўчастках жывуць — кожны асобна, а мы — селішчамі, супольна.

— У вас як бы свой невялікі горад...

— Не-е! У горадзе жыве д'ябал...

Зноў узяў слова святар: — Бог стварыў свет, прыроду і ўсё, што ёсць на зям-лі, і падарыў чалавеку, сказаў-шы пры гэтым: "Жыві з усім у згодзе!" А чалавек?

Прысутныя сумна ўздыхну-лі.

— А чалавек, — працягваў святар, — аказаўся разбойні-кам: хапае, рве, нявечыць, зні-шчае... Усё гвалтам і гвалтам. Плуг прыдумаў, машыны... Распорвае жалеззем грудзі зямлі, кідае туды зерне: "Хочаш — не хочаш, зямля, а гаду!" Вырасце тое збожжа, ён ізноў жалеззем яго пад корань!

Прускавец ніколі не думаў, што можна разважаць такім

рыбакамі. Таго гаспадара ня-ма, памёр, гаспадарку вядзе яго сын Іван. Вядзе спраўна і жыве няблага. Я паназіраў. Ад-ны тут жывуць добра, а другія — па гарадах — надта ж бедна, у вельмі цяжкіх умовах, але кожны імкнецца разбага-цець. Дзеля гэтага людзі ідуць на ўсё. Але не кожнаму гэта ўдаецца..."

Ён успомніў капітана сма-ка — няшчаснага Лукаса. Ці выплыў ён? А Спайдэр?

Напісаў пра сябе:

"Шанце тут мне, як Кузём-ку на попрадках. Прызнаюся, думаў нават ехаць у Канаду — там, Кажуць, работу можна знайсці. Хутчэй. Тут з працай дрэнна. Колькі месяцаў працу-еш, а потым ізноў без працы. Перадайце, хто збіраецца сю-ды, што я не раіў бы пакуль што кранацца з месца. Стала цяжка з работай. Ля біржы працы вя-лікія чэргі. Ноччу на адной з вуліц давалі галодным бес-працоўным па шклянцы кавы і па кавалку хлеба, але жадаю-чых збіралася столькі, што не даступіцца. Часам за тым падмацункам даводзілася ста-яць усю ноч, і часта ўсім не ха-пала. Пішу вам не тое, што чуў, а што сам ведаю. Тут у каго больш грошай — у таго і сіла. Беднаму не толькі не спачува-юць — ім нават пагарджаюць. Тут мне прапанавалі грамадзян-ства, бо я ўжо ў Амерыцы больш, як пяць гадоў, але нашо-та яно мне, калі я збудзіўся па вас.

Напішыце, як там Ганна Васі-лішына? Перадавайце ёй прыві-танне..."

У завяршэнне ліста ішлі шматлікія паклоны.

У канцы прыпісаў:

"Учора мне снілася Пруска. Наша поле ля Бярэзіны. Будзь-це здаровенькія і шчаслівыя.

Ваш Лявонка.
29.VII.1913 г."

У разгар лета прыехала Ан-нет. Адбылося гэта ў нядзелю ранняй. Ён прыбіраў пасцель у сваім "павільёнчыку" і пачуў, як Мелані сказала:

— Ой, Ганначка! Каб ты ве-дала, хто ў нас! Лявон!

Ён не чуў, што адказала дач-ка.

Іван паціснуў плячыма — на гэта ён не мог нічога адказаць.

Наперадзе чакаў працоўны дзень.

Пад вечар Аннет падышла да яго, калі ён сядзеў на лавачцы. Пасміхнулася. У вачах замітусі-ліся гарэзлівыя матылькі. Ад-чуўся ледзь улоўны пах парфу-мы.

Мужчынская прырода, вядо-ма, патрабавала блізкасці з жанчынай. Але вось цяпер, сустрэўшы яе, ён чамусьці не адчуў ніякага хвалявання.

— Як склалася жыццё ў Дэтройце?

— Па-рознаму. Я не толькі ў Дэтройце быў.

— А дзе яшчэ?

— Рыбачыў на Вялікіх Азёрах.

— Вось як!

— А ты настаўніцай працу-еш?

— Настаўніцай.

— Дзяцей вучыш?

Аннет кінула галавой.

— Цікава?

— Вельмі.

— Рады за цябе. А я тут пас-пеў наведваць квакераў.

— Квакераў ці яшчэ каго-не-будзь у Маршалтаўне? — ус-міхнулася Аннет, цярэбчы ў руках белую баціставую хус-цінку.

Ён здагадаўся, на што яна намалкала. На жанчын, не іна-чай. У Маршалтаўне, не сакрэт, заўсёды можна знайсці жанчыну.

— А я сапраўды быў у ква-кераў. Вось квакеры, дарэчы, на жанчын нават не пазіраюць.

Пра квакераў яна ведала, на-пэўна, не менш, чым ён.

— Гэта так. Каханне да шлю-бу ў іх не дазваляецца. — І да-дала: — Каханне за грошы так-сама не каханне.

"Чытае мне натацы", — па-думаў Лявонка.

— Ці навучыўся ты ездзіць на байку?

Лявонка пасміхнуўся, ус-помніўшы, як Аннет вучыла яго трымацца на веласіпедзе, і ад-моўна паківаў галавой.

— Не-е...

Потым расказаў пра сваё жыццё ў Дэтройце і на Вялікіх Азёрах. Але развіталіся яны су-ха:

— Што гэта я ўсё гавару і га-вару без перапынку. Ды яшчэ і на благой мове, — сказаў ён, нібы просячы прабачэн-ня, — не ведаю я мовы настоль-кі, каб свабодна расказваць на ёй.

— Не, чаму? Цікава! — не пагадзілася яна. У яе словах па-чулася нейкае какецтва.

— Цікава? Хто яго ведае... — ён паціснуў плячыма. — Ква-керы наогул не паважаюць тых, хто шмат гаворыць.

— Мы ж пакуль што не ква-керы...

Ён баяўся: а раптам адносіны з Аннет стануць такімі, што да-вядзецца застацца тут, можа, назаўсёды. Дарэмна: падстаў для гэтага, здаецца, не было. Праз некалькі дзён Аннет пае-хала. Яму чамусьці стала шкада яе. І чаму яна так нечакана знік-ла? Можна, на яе ад'езд паўплы-вала тое, што за дзень перад гэтым яна ўбачыла, як ён запрог двуюлку і паехаў у Маршалтаўн? А яму трэба бы-ло даведацца, ці было ў Маршалтаўне прадстаўніцтва паражоўнай кампаніі, каб, калі будзе патрэбна, узяць білет да Лібавы... Развітанне з Аннет доўга не выходзіла з галавы, але нарэшце ўпэўніўся, што зрабіў правільна.

Здавалася, можна было і жыць, але пастаянна нешта гняло. Найбольш — нейкі стан няпэўнасці, у якім ён знахо-дзіўся. Кожны раз лавіў сябе на думцы, што ўсё навакол было чужое, не яго. Гаспа-дары — мілыя людзі, але неста-вала адчування прывязанасці, ці, лепш сказаць, прыналеж-насці да таго свету, які яго акружаў.

Ужо ўваходзіла ў сваю пару ілінойская восень. Нізка-нізка над зямлёй сплісся сівыя ту-маны, рознакаляровымі лісці-камі трымцела на дрэвах "індзейскае лета". Прыемна ў такі час пахадаць па лесе. Нідзе чалавек не адчувае характэрна зямлі і сваю адзіноту так, як сярод асенняй прыроды. Восень на рэдкасць цёплая, можна сказаць, ласкавая, але хутка зараве тарнада. Добрае і благое мяжуецца паміж сабой. Так заўсёды ў жыцці.

Пастаяўшы ў лесе, Лявонка вяртаўся на ферму. Пад нагамі шаласцела сцягнута. Скаціна ба-дзялася па полі, падбіраючы ацалелыя пачаткі кукурузы і ка-ласкі. Каровы тут былі джэ-рсейскай пароды — невысокія, рудаватыя, з цёмнымі карычне-вымі плямамі па баках, з цяж-кім выемем, шырокімі раскідзі-стымі рагамі. Адна жывёліна ня-даўна ацялілася проста на лузе. Нанач цялятка разам з маці за-налі ў хлёў, дзе стаяла печ, якую палілі кукурузнымі ка-чарыжжамі, і было добра цёпла.

Набліжалася свята — дзень удзячнасці. Ранняй 11 лістапада гаспадар пастукаў у дзверы Ля-вонкавага "павільёна".

— Уставай! Сёння ў нас свя-та! У гэты дзень успамінаюць продкаў. Дзень удзячнасці — гэта па сутнасці тое ж, што ў беларусаў Дзяды, але ў Амэ-рыцы ён адзначаецца больш шырока і пашанотна. У гэты дзень дабрачынныя арганізацыі робяць усё, каб кожны галод-ны і бяздомны меў бясплатны кавалек індзейкі.

— Гуд монін! — павітаўся Лявонка.

— Гуд монін! Пайшлі ў хату!

— запрасіў гаспадар.

Прускавец памыў рукі, спырснуў твар вадой і зайшоў да гаспадароў. Вакол стала, які ў Бузукоў упрыгожвала сма-жаная індзейка, завячалася Мелані. Панаваў святачны на-строй. Было, як Кажуць у Прус-цы, хлеба і да хлеба — стол ла-маўся ад талерак з рознай ежай. Перад тым як сесці, па-маліліся. Гэта была малітва ўдзячнасці.

15 ГАДОЎ НАЗАД, 7 КРАСАВІКА 1983 ГОДА, ПАМЕРЛА БЕЛАРУСКАЯ ПАЗТКА ЛАРЫСА ГЕНІЮШ

«ЧЫСТАЯ, НІБЫ СЛАЗА»

ла ў жыцці эміграцыі, нават была сакратаром урада БНР. У час акупацыі Прагі друкавалася ў газетах, якія тады выходзілі, у часопісе «Новы шлях». У 1948 інтэрніравана ў СССР, асуджана на 25 гадоў. Пакаранне, якое было праз шмат гадоў зменшана да васьмі, адбывала ў лагерах на Поўначы. У 1956 вярнулася на радзіму і пасялілася ў Зэльве, дзе памерла пятнаццаць гадоў таму.

Дом, у якім жыла паэтка, самы звычайны, аднапавярховы. Адметнасць яго — мноства кветак у двары. Іх Ларыса Антонаўна вельмі любіла.

Гэта прыкмячалі тыя, хто яе наведваў. Найчасцей прыязджалі Уладзімір Караткевіч, Васіль Быкаў, Данута Бічэль-Загнетава, Міхась Чарняўскі і іншыя. Такія відзіты былі для яе радасцю, бо ў Зэльве да Ларысы Геніюш ставіліся насцярожана.

Больш як чвэрць стагоддзя, пражытага на радзіме, яна тварыла. Хапіла часу, каб асэнсаваць, абагульніць перажытае і бачанае, глянуць на свой шлях як бы збоку і даць яму мастацка-дакументальнае ўвасабленне. Кнігі яе надрукавана за гэты час не шмат — «Невадам з Нёмана», «На чабары настоена», «Белы сон», дзве кніжкі для дзяцей. Пяць гадоў таму ў выдавецтве

«Мастацкая літаратура» пабачыла свет асобным выданнем «Сповідзь» — дакументальная аповесць «пра сябе». У анатацыі да яе сказана, што Л. Геніюш «прайшла жудасныя этапы, сталінскія лагеры смерці. Твор — шчырая споведзь нязломнага, дарэшткі адданага Бацькаўшчыне чалавека, бясконца ўлюбёнага ў свой родны край, у людзей сваёй зямлі».

Менавіта бязмежная любоў да Беларусі і яе людзей памагла Ларысе Антонаўне перанесці ўсе цяжкасці, здзекі, крыўды, гора... Пра гэта яна расказала, нічога не ўтойваючы, называючы прозвішчы, апісваючы шмат падзей, вядомых палітыкаў, літаратараў, замежных і сваіх грамадзян. Вось некалькі яе ацэнак:

«На шчасце для Эўропы, Гітлер быў заваяцелем, але абсалютна паганым палітыкам, і ня трэба было вялікага розуму, каб прадбачыць канец авантуры». «Сталіна няма, але яны тут родзяцца, як грыбы, і хто ведае, ці зноў з якога духоўнага семінарыста ня вылупіцца падобны чорт?»

«Што ж, я не гневаюся, бо ні адзін народ так ня здэкваўся нада мною й над маёй сям'ёю, як беларускі... Ні адзін народ так не ўніжаў сваіх паэтаў, сваіх

жанчын... Кожны хацеў бы, каб я думала так, як ён, каб гэтак жа прадала сваю душу, сваю беларускасць і тое найсянейшае, што я выхавала ў душы са сваяго дзяцінства».

«Сповідзь» — гэта крык душы, боль чалавека, які зведаў бязмежную любоў да Айчыны і з-за гэтай любові выцярапеў столькі, што хапіла б на сотні звычайных людзей. Але без тага, мусіць, не было б той паэтки, якой яна стала. Данута Бічэль-Загнетава лічыць, што Ларыса

Геніюш валодала «чарадзейным словам, ад якога цяпло разыходзіцца па чалавечай істоце, і глыба жыцця, што перад гэтым вісела над табой і палохала сваёй магутнай сілай, сваім цяжарам, пераўвасабляецца ў крылле, ты ўзімаешся да сонца і да людзей — чыстая, нібы сляза».

Мудрасць паэтки — глыбінна-народная, шчодрая. На жаль, людзі пачынаюць разумець мудрасць тых, з кім побач жылі, пасля таго, як іх, мудрых, не стане. І тады сэрцы цягнуцца да таго, што пасля іх засталася, да мясцін, дзе яны нарадзіліся, жылі, тварылі.

Мікалай ДЗЕЛЯНКОЎСКІ.

Ціхі гарадок Зэльва знаты сьпіннай паэткай Ларысай Геніюш. Нялёгка выпала ёй доля. Відаць, большасці творцаў лёс наканавы побач са шчасцем любіць свой край — цярапець маральныя і фізічныя мукі. Ларысе Геніюш выпала іх надзвычай шмат. Сведчанне гэтаму — яе жыццё і творчасць.

Нарадзілася яна ў 1910 годзе ў маёнтку Жлобаўцы каля Воўпы (цяпер Ваўкавыскі раён). Вычылася ў Гудзевіцкай школе, скончыла Ваўкавыскую польскую гімназію. У 1937 годзе паехала ў Прагу, там вучыўся ва ўніверсітэце яе муж Іван.

Бурны гэта быў час, багаты на падзеі. Ён захапіў, закружыў у сваім віры дзяўчыну з-пад Зэльвы. Яна актыўна ўдзельніча-

ПЛАЧА НАД ДОЛЯЙ ЖАЛЕЙКА...

З Андрэем Вайтовічам, які жыве ў Слоніме, я знаёмы даўно. Часта бываю ў яго гасціннем, утульным і светлым, як і сам гаспадар з гаспадыняю, доме. Мы гутарым пра жыццё, пра родны край і яго знакамітых землякоў. Але больш за ўсё любіць Андрэй Піліпавіч успамінаць пра Ларысу Геніюш, з якою шмат гадоў сябраваў. А нядаўна ён паказаў мне свой сямейны альбом. О, гэта незвычайны альбом! Справа ў тым, што пры сустрэчах з Ларысай Геніюш Андрэй Вайтовіч расказваў ёй пра сваіх бацькоў, сяцёр, братоў. Паэтка ўважліва слухала і затым пераплаўляла пачутыя ў вершаваныя радкі: некалькі соцен іх ён занатаваў у свой сямейны альбом са здымкамі сваякоў. А, бывала, папросіць паэтку напісаць верш для сына, для суседа, у якога юбілей, — і яна пісала. Вось так і захавалася ў Андрэя Вайтовіча невядомая нікому асабістая літаратурная спадчына Ларысы Геніюш, прысвечаная сваякам Андрэя Піліпавіча. Усе гэтыя вершаваныя радкі спадар Вайтовіч перадаў мне. У іх — любоў да сваіх сяброў, да беларускай зямлі і яе працавітых і мужных людзей, пачуццё нацыянальнай годнасці і гонару.

Што датычыць знаёмства Андрэя Вайтовіча з Ларысай Геніюш, то яно адбылося з дапамогай сяброў па сталінскіх лагерах.

У 1972 годзе Андрэй Вайтовіч наведваў у Вроцлаве свайго сябра па рэпрэсіях Казіміра Гінца, які быў знаёмы з Ларысай Геніюш. Той папрасіў Вайтовіча наведаць паэтку ў Зэльве і перадаць ёй прывітанне, а таксама даў Андрэю хусцінку, якую некалі ў лагерах падаравала яму паэтка. Вярнуўшыся з Вроцлава, Андрэй Вайтовіч паехаў у Зэльву да Ларысы Антонаўны... Так яны пазнаёміліся і да апошніх дзён жыцця паэтки шчыра сябравалі. Гэта Андрэй Піліпавіч дапамог ёй зрабіць помнік на магілу Янкі Геніюша і даставіў яго з Навагрудчыны ў Зэльву. То свежаніжкі прывязе, то мёду — ні ў чым і ніколі не адмаўляла сям'я Вайтовічаў мужнай і таленавітай жанчыне з Зэльвы.

Сёмага красавіка 1983 года Ларыса Геніюш не стала. Андрэй Піліпавіч прыехаў са Слоніма правадзіць яе ў апошні шлях. У памяці выразна гучалі радкі з паэмы «З вёскі Залозкі над Нёманам»:

Калі скончыцца дзень і сум душу кране
Успамінам трывожным нейкім,
Дык, здаецца, чуцно, як калісь, як раней,
Быццам плача над доляй жалейка...

Гэту паэму Ларыса Геніюш прысвяціла сястры Андрэя Вайтовіча Барбары і яе мужу Мікалаю. У ёй адлюстраваны лёс звычайнай беларускай сям'і — такіх лёсаў на нашай шматпакутнай зямлі было нямала. Паэма нідзе не друкавалася. Няхай упершыню з ёю пазнаёмяцца чытачы «Голасу Радзімы».

Сяргей ЧЫГРЫН.

З ВЁСКІ ЗАЛОЗКІ НАД НЁМАНАМ

Ларыса ГЕНІЮШ

Нёман дастойна краінай плыве,
Сябруе з суседнімі вёскамі,
Шырокі і сільны ляжыць бы ў траве,
Лугамі атулены роснымі.

Нёман наш родны мілейшая з рэк,
Пояць зямлю блакітныя воды,
Ён шмат чаго бачыў за доўгі свой век
З мінуласці, з долі народа.

Як найвярнейшы зямлі нашай сын,
Глыбокі і цёмны на ўзлесці,
Шмат ён на хвалях па краі насіў
Пльытоў нашых, лодак і песняў.

Не раз ён сялянаў на веча збіраў,
Дзяліў зямлі роднай нягоды,
І кроў з нашых ранаў не раз абмываў,
Тапіў нашых недругаў ў водах.

Яму сінявокаму добра чуцно,
І плач наш, і спеў наш застольны,
І з ім быццам з братам жывіліся даўно
Адвечныя нашыя сёлы.

Ён мыў нам кашулі, бяліў для нас лён,
Спалоскваў дзявочыя косы,
Збіраў нашы слёзы ў суровы прыгон
І з вёскі старое Залозкі.

Нёмне, Ты ўспомні на краі сяла
Сялянскую людную хату.
Яна, быццам вулей, абжытай была,
Шчаслівай, хаця не багата.

Успомні вяселле: Праксэда й Піліп
Замуж дачку аддавалі,
Сваты як ад Сотнікаў ў хату прыйшлі
І дзяўчыну ўсю ноч запівалі.

Дзяўчына Барбара была як зара,
Прыгожая, спрытная ў працы,
Усё ж замуж ісці надыходзіць пара,
Ды трэба з бацькамі прашчацца.

А малады быў з аднаго сяла,
Зямля іх адна гадала,
Маленькая ў Сотнікаў хатка была,
Але сын быў на славу удалы.

Коля, задорны, прыгожы юнак,
Да працы ўсялякае спрытны,
Найбольш у сяле весельчак і спявак.
Ганарыўся ім бацька Мікіта.

Ён цяпер выпраўляў маладых да вянца,
З жонкаю Лідай ім шчасця жадалі.
Вясельныя песні гулі без канца,
Музыкі ад сэрца ім гралі.

І плакала толькі Барбара адна,
Як плачуць заўсёды дзяўчаты,
Як маці па дочках галосіць здаўна,
Калі выпраўляюць іх з хаты.

Як будзе ім жыцця далей у сяле,
Што іх чакае: бяда ці удача!
Ці будзе дастатак і хлеб на стале,
Ці не раз можа з гора заплачуць!

А музыка грала, а песні пьлілі,
Старыя вясельныя, родныя,

Хоць чаркай адною гарэлку пілі
І відэльца не мелі ніводнага.

Бралі рукамі кавалкі кумпякоў,
Каўбасы, што ў місках ляжалі,
Сыру і мёду, салёных гуркоў,
Пірагоў, караваю хапала.

Гулялі вяселле, шумелі, як гай,
Гарэлку пілі, танцавалі.
Назаўтра дзялілі усім каравай,
Дарылі і шчасця жадалі.

Куфар пасажны на возе вязлі,
Поўны беленых тканых суваюў.
А Божы абраз у руках паняслі
У хату мужава за маладою.

Няхай у покуці вісіць, ззяе ўвесь век,
Крэпіць сэрцы, што шлюбам злучылі,
Ад хаты бяда адганяе і грэе,
Бо бацькі іх паблагаславілі.

І зноў перазовы, гасціна ў бацькоў,
Сумны твар заклапочанай маці,
І з мужам супольна дарога дамоў,
Ды жыццё ўжо у мужавай хаце.

Ларыса ГЕНІЮШ з сям'ёй Андрэя ВАЙТОВІЧА ў Зэльве. 1980 г. Фота друкуецца ўпершыню.

І беглі дзянёчкі, ішлі тыдні, гады,
Не шмат хлеба на вузкім загоне,
І кропельку шчасця, і крыху бяды,
І мазольныя з працы далоні.

Сяялі, жалі, касілі ў лугах,
Каб было і сабе, і жывёле,
Дровы з-за Нёмана вазілі ў санях
І не сумавалі ніколі.

Калі кусок поля і хата свая,
Дык будзе і хлеб, і да хлеба.
Калі ў хаце дружная ў згодзе сям'я,
Дык большага шчасця не трэба.

(Заканчэнне будзе).

БЕЗ ШЧАСЦЯ ЖЫЦЦЯ НЯМА

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

добразычліва, раскавае, што з імі лёгка размаўляць, цікава спрацаца, бо ўсе яны таленавітыя. Усміхаецца, успомніўшы, як вучань з суседняга класа, жартуючы, усклікнуў:

— Глядзіце, вунь ідзе негр, які гаворыць па-беларуску!
На што Андрэй, не разгубіўшыся, адказаў:

— Глядзіце, ідзе беларус, які размаўляе па-расейску!

У школе Андрэй, як і большасць яго таварышаў, гаворыць па-руску, а вось дома з маці або ў вёсцы, дзе жыве дзядуля, — толькі па-беларуску. Ды і ў рэдакцыі ў нас, дзе мы з ім сустрэліся, ён гаворыў на беларускай мове.

— Адкуль ты так добра ведаеш матчыну мову?

— Ад маці і ведаю. Яна са мной ад майго нараджэння размаўляла па-беларуску. Маленства мае прайшло ў вёсцы на Лепельшчыне, там жыве мой любімы дзядуля Андрэй, сябры.

Там Андрэй і ў школу пайшоў. Яму пашанцавала на настаўніцу, якая заклала ў свядомасць сваіх вучняў павагу да роднага слова.

І ўсё ж найбольшая заслуга маці, што сын і вершы піша на беларускай мове, бо яна абудзіла ў ім цікавасць да беларускай паэзіі. Сама Ала Андрэўна выкладае студэнтам беларускую літаратуру.

— Найперш я зацікавіўся прозай Васіля Быкава, — раскавае Андрэй. — Потым пазнаёміўся з паэзіяй. А тады ўжо і сам першы верш напісаў.

Яго вершы друкаваліся ў "Настаўніцкай газеце", у дзіцячым "Зорьке", у часопісе "Ave Maria", выданні дабрачыннага фонду "Маці Божая Фацімскай".

— Ты, Андрэй, чалавек веруючы? Якога ты веравызнання?

— Чатыры гады назад мы з маці пайшлі ў касцёл і ахрысціліся. Цяпер наведваю школу, дзе вывучаюць Катэхізіс.

У часопісе "Ave Maria" вершы Андрэя зусім не рэлігійнага зместу. У іх агульначалавечыя праблемы. У сваім такім юным узросце хлопчык спрабуе вызначыць для сябе сэнс жыцця, размежаваць дабро і зло.

— У чым ты ўсё ж бачыш сэнс жыцця?

— Зразумела, у веры, — не задумваючыся, адказаў Андрэй. — У звычайнай хрысціянскай веры, дзе абавязкова любоў да Бога і служэнне людзям, дабру, справядлівасці.

Што чалавек без дарогі да неба!

Тое самае, што немаўлятка, для якога не раскрылася ўлонне маці.

— Што ты, Андрэй, збіраешся рабіць у жыцці?

— Хачу быць мастаком.

Малюваць, як і пісаць вершы, Андрэй Такінданг пачаў рана. Яго малюнкi, бясспрэчна, пазначаны пячаткай незвычайнай здольнасцей. Гэта адзначаюць яго настаўнікі ў школе і самая любімая настаўніца — мастачка Раіса Сіплевіч. Але што дзіўна: у яго малюнках побач з беларускімі матывамі праяўляюцца афрыканскія. У верхах такой з'явілася адметныя, ні на чые неподобныя. У Афрыцы, у Чадзе, жыве бацька, дзед, іншыя сваякі Андрэя. Там хлопчыка лічаць таксама сваім і ганарацца яго поспехамі.

— А што ты робіш з большай

ахвотай: пішаў вершы ці малюеш? — спытала я ў Андрэя.

— Малюю. А вершы пішу, калі ёсць пра што пісаць.

Можна толькі меркаваць, кім у будучыні стане Андрэй Такінданг — слынным паэтам ці праслаўленым жывапісцам.

— Дзеткі ўсе таленавітыя, — зазначае Ала Андрэўна, з абаяннем і пашчотай пазіраючы на свайго Андрэя.

Сапраўды, пакуль што цяжка сказаць, які з яго талентаў праявіцца найбольш ярка. Я ўпэўнена толькі ў адным: не знікне яго талент любіць. Любіць блізкіх яму людзей, беларускую зямлю, на якой нарадзіўся, і тую далёкую, пакуль што неведаную афрыканскую. Любіць матчыну мову, якая стала адзінай роднай і па-сапраўднаму зразумелай. Наша сустрэча з Андрэем і закончылася майм пытаннем аб беларускай мове.

— Якое тваё стаўленне да яе?

— Я стаўлюся да беларускай мовы як да сваёй роднай. Думаю, не, я ўпэўнены, што беларусы абавязкова будуць на ёй размаўляць.

— Ты аптыміст! — толькі і магла адказаць я гэтаму прыгожаму смугляваму хлопчыку з такой чыстай і шчырай душой.

Дзіяна ЧАРКАСАВА.

Андрэй ТАКІНДАНГ. Нацюрморт.

Андрэй ТАКІНДАНГ

Няўжо і праўда ёсць такое
Спрадвечнае святло жывое,
Якое быццам нечужое,
Маё, істотнае, зямное,
Што, кажучы, светлаю рукою
Вядзе ідучых чарадою.

Ці гэта можа толькі кажучы —
Ніхто у вочы не адкажа.
Мо проста ў месяц красавік
Сказаў так нейкі жартуінік,
Што ёсць адно святло жывое.
Маё, спрадвечнае, зямное.

Прыступка жыццё ці адрэзак,
Які даўдзееца пражыць толькі раз?
А можа ўсё ж такі дарога да вечнасці!
Ці шлях да вечнага забыцця?
Дык чаму тады гэты адрэзак існуе,
Калі пасля яго нічога не будзе?
А можа ўсё ж такі прыступка!

Чым зорцы першай пакланіцца,
Чым ёй, як Богу, памаліцца,
Падумаць раю перад тым,
Ці выбар правільны зрабіў:
Мо нізка голаву схіліў
Ты перад ідалам чужым!

Калі б я быў ерэтыком,
Я б параўнаў цябе з травой,
Адна, лад снежнаю гурбою,
Маркотна сніш ты сон вясны
І скуру светлую сасны,
І ночы цёмнай валасы.
Калі б я быў ерэтыком.

Люблю такую цішыню,
Калі чуваць, як сэрца б'ецца,
Як рэха ў ночы аддаецца,
Як дождж у вокны сумна б'ецца,
Гамоняць травы між сабой
І вецер шэпча, уздымае, —
Такое толькі ў ноч бывае,
Калі пачуеш цішыню.

— Куды бяжыш?
— Я! На вайну.
Чаму бягу?

Каб не спазніцца.
— А не баішся там застацца?
А не баішся не спазніцца?
Каб там застацца — я і рады:
Смачней за мёд Абрама піва.
Вось толькі страшна зверам стацца,
Вось толькі страшна ў горла ўпіцца.

ВЫСТАВЫ

ФІЛАТЭЛІЯ — ЧАСТКА КУЛЬТУРЫ

Філатэлістычная выстава для любога філатэліста заўсёды святая. Гэта дэманстрацыя сабраных карпатлівай працай унікальных калекцый, гэта гарачыя спрэчкі каля экспанатаў аб вартасцях таго ці іншага паштовага рырэтэта. Менавіта такіх святых былі пазбаўлены філатэлісты нашай рэспублікі апошнія пяць гадоў. У гэты час Беларусь і саюз філатэлістаў перажывалі пэўныя цяжкасці ў сваім развіцці, у сваёй самастойнасці і станаўленні. Скарацілася колькасць членаў БСФ, у школах не аднавілі сваю работу гурткі юных філатэлістаў. З-за высокай арэнднай платы не было магчымасці арганізоўваць філатэлістычныя выставы. Здавалася, што і сам саюз спыніць сваё існаванне.

Філатэлія — частка нацыянальнай культуры, і беларускія філатэлісты даказалі гэта на выставе "Мінск-98", якая прайшла ў залах Нацыянальнага музея гісторыі і культуры Беларусі. Падзея адбылася дзякуючы сумесным намаганням Беларускага саюза філатэлістаў, рэспубліканскага аб'яднання "Белпошта" і Нацыянальнага музея гісторыі і культуры Беларусі. Экспазіцыя атрымалася багатай і цікавай.

Адзначу, што ўпершыню ў гісторыі беларускіх філатэлістычных выстаў у паказе прымала ўдзел музейная калекцыя марак, якая раскавала аб беларускіх нацыянальных касцюмах, мастацкім самонапляцэнні, ганчарнай справе. Гэтую калекцыю музей узмацніў старадаўнімі паштоўкамі з адлюстраваннем "беларускіх тыпаў" XIX стагоддзя. Музей паказаў таксама частку сваёй цудоўнай (іншага слова і не падбярэш) калекцыі старых паштовак з відамі Мінска, Віцебска, Слуцка, Слоніма, Барысава... Ля стэндаў з гэтымі паштоўкамі падоўгу затрымліваліся наведвальнікі.

Паказала сваю экспазіцыю і "Белпошта". Першыя маркі Рэспублікі Беларусь, першыя паштовыя карткі, канверты, штэмпелі спецгашэнняў. Нават сёння гэта ўжо гісторыя беларускай пошты і філатэліі. Тут жа побач навінікі, ужо выпушчаныя і якія толькі працуюць (серыя марак, прысвечаная беларускім аўтамабілям, юбілею горада Нясвіжа).

Але самае цікавае ў гэтай экспазіцыі было ў падборцы выстаўленых філатэлістычных калекцый. Да кожнай з іх пасуюць словы — "адзіная", "лепшая".

Вось калекцыя мінчаніна А. Кірушкіна, адзіная ў былым СССР: усё аб слаўтай, першай у свеце брытанскай паштовай марцы "Чорны пені" выпуску 1840 года. Калекцыя неаднаразова дэманстравалася на філатэлістычных выставах у многіх краінах свету.

Такія ж словы можна сказаць аб калекцыі мінскага філатэліста Д. Нарышкіна "Ваенная пошта 1941—1945 гадоў". Гэта калекцыя франтавых трохвугольнікаў, аблапленых полымем вайны.

В. Качан, мінскі філатэліст, на многіх міжнародных выставах заваяваў найвышэйшыя ўзнагароды (апошні медаль з Індыі), дэманструючы калекцыю аб тэтыльках.

Фрагменты сваёй калекцыі "Маркі РСФСР" паказаў старшыня Саюза філатэлістаў Ю. Кукурузін. І аб гэтай калекцыі варта сказаць — адзіная ў Беларусі, адна з лепшых у былым СССР, неаднаразова ўзнагароджаная.

Трэба адзначыць калекцыю беларускага філатэліста Л. Коласава

"Старыя пісьмы Беларусі". У ёй паказаны пісьмы XVII—XIX стагоддзяў, першыя паштовыя штэмпелі Мінска, Гродна, Слуцка, Бабруйска, рэдкія штэмпелі паштовых станцый і вагонаў. Калекцыя раскавае аб гісторыі беларускай пошты. "Старыя пісьмы Беларусі" на міжнародных філатэлістычных выставах атрымалі больш за 20 вышэйшых узнагарод і прызоў. (Дарэчы, на гэтай выставе ўпершыню былі паказаны медаль і дыпломы, "заваяваныя" паказанымі калекцыямі на выставах у розных краінах). Гэты ж філатэліст паказаў на выставе "Мінск-98" фрагменты сваёй калекцыі "Старонкі гісторыі Беларусі", у якой мовай паштовых выпускаў раскавана аб гісторыі рэспублікі са старажытных часоў да нашых дзён.

Беларускія філатэлісты выставай "Мінск-98" заявілі аб сваім далейшым існаванні. Яны плануюць правесці ў лістападзе гэтага года рэспубліканскую філатэлістычную выставу, запрасідца на яе сваіх калег з-за рубяжа.

Л. ЛЕАНІДАЎ.

Рэдактар
Вацлаў МАЦКЕВІЧ

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Дяржаўны камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубешнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства «Радзімы»).

НАШ АДРАС:
220005, Мінск, праспект
Ф. Скарыны, 44.

Тэлефоны: 213-31-97,
213-32-80, 213-30-15, 233-16-56,
213-37-82.

Пазіцыя рэдакцыі і аўтараў,
матэрыялы якіх друкуюцца на старонках
«Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Газета набрана, зьярстана і адрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).
Тыраж 1 835 экз. Індэкс 63854. Зак. 551.
Падпісана да друку 6.04.1998 г. у 12.00.
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.